

ANALES
DE
MEDICINA
Y
CIRUGIA

PUBLICATS PER LA REAL ACADEMIA DE MEDICINA DE BARCELONA

5cc

composición:

Inmunoglobulina humana polivalente en forma líquida y a la concentración de 16% (normas OMS).

profilaxis: 32-50 mg/Kg

Sarampión. Rubéola. Poliomiélitis. Varicela. Parotiditis. Hepatitis vírica. Complicaciones de la vacunación antivariólica. Escarlatina. Infecciones bacterianas en colectividades. Quemados. Operados.

tratamiento: 64-100 mg/Kg

Complicaciones del sarampión, parotiditis, varicela. Herpes zona. Aftas recidivantes. Septicemia e infecciones. Rinofaringitis del niño. Bronconeumopatías crónicas. Prematuros. Hipogammaglobulinemia transitoria del lactante (entre 2 y 5 meses de vida) Agammaglobulinemias.

administración:

Debe inyectarse por vía intramuscular. Si la dosis a administrar es elevada, se recomienda fraccionarla en dos puntos distintos de inyección, o bien administrarla en 2 ó más veces con 24 horas de intervalo.

efectos secundarios:

Después de la inyección intramuscular puede observarse, a veces, un ligero dolor local en el punto de inyección, debido al volumen inyectado, y excepcionalmente, signos de inflamación local.

contraindicaciones e incompatibilidades:

No se han descrito.

formas de presentación:

INMUNOGAMMA 5 cc: 800 mg en AMPOLLA - JERINGA de 5 cc. P.V.P. 706,- Ptas.

INMUNOGAMMA 2 cc: 320 mg en AMPOLLA - JERINGA de 2 cc. P.V.P. 360,- Ptas.

"ANALES DE MEDICINA Y CIRUGIA"

PUBLICATS PER LA REIAL ACADEMIA DE MEDICINA DE BARCELONA

AÑO LVII - III EPOCA

ANY 1982

VOL. LX - NUM. 262

PUBLICACIÓ TRIMESTRAL

Director:

Dr. M. BROGGI VALLÉS
President de la Reial Acadèmia

Consell de Redacció:

Dr. J. Alsina Bofill
Prof. R. Arandes
Prof. A. Azoy
Prof. M. Badell Suriol
Prof. A. Balcells Gorina
Prof. A. Ballabriga
Prof. F. Buscarons Ubeda
Dr. A. Caralps Massó
Dr. A. Cardoner
Dr. J. Carol
Prof. M. Carreras Roca
Dr. A. Carreras Verdaguier
Prof. J. Casanovas
Prof. V. Cónill Serra
Dr. J. Cornudella
Prof. Amadeo Foz
Dr. A. Gallart Esquerdo

Prof. F. Garcia Valdecasas
Prof. J. Gibert Queraltó
Prof. J. M. Gil Vernet
Prof. S. Gil Vernet
Prof. F. González Fusté
Dr. J. Gras Riera
Dr. F. Josa
Prof. J. Laporte
Dr. A. Llauradó Tomás
Prof. R. Margalef
Dr. F. Martorell
Dr. B. Oliver Suñé
Dr. J. M. Vilaseca Sabater
Dr. J. Pl Figueras
Dr. A. Prevosti
Prof. F. Puchal
Prof. A. Puigvert

Prof. A. Pumarola Busquets
Dr. A. Rocha
Dr. B. Rodriguez Arias
Prof. D. Ruano Gil
Prof. J. A. Salvá Miquel
Prof. R. San Martín
Prof. R. Sarró
Dr. J. Sécullí
Dr. A. Subirana
Prof. M. Usandizaga
Dr. J. Tornos Solano
Dr. Frco. Hernández Gutiérrez
Dr. Pere Puig Muset
Prof. Gallego Berenguer
Dr. S. Vidal Sivilla (electr.)
Dr. Esteve de Miguel

REDACCIÓ:

Carme, 47 - BARCELONA-1

ADMINISTRACIÓ:

E. Rocas - Latorja, 138 - Barcelona-21 - Telf. 200 13 89

IMPRESO EN LINGRAF, S.A. - MEXICO 3, BARCELONA-4

Depósito legal: B. 1.842 - 1959. ISSN 0365 - 4230

Ficha técnica

Principio activo: Clorhidrato de 1, 2, 3, 4, 10, 14b hexahidro 2 metilidibenzotio (c. f.) piraceno (1, 2, -a) azepina. Clorhidrato de niwaserina.

Composición: Por comprimido. Clorhidrato de 1, 2, 3, 4, 10, 14b hexahidro 2 metilidibenzotio (c. f.) piraceno (1, 2, -a) azepina:
LANTANON 10, ... 10 mg., excipiente q.s.
LANTANON 30, ... 30 mg., excipiente q.s.

Indicaciones: LANTANON se recomienda para el tratamiento de la enfermedad depresiva, en los que están indicados los fármacos de este tipo, por ejemplo, depresión endógena, depresión reactiva, depresión involuntaria, depresión asociada con trastornos somáticos.

Contraindicaciones: No se han descrito.

Interacciones con otros fármacos: LANTANON

no interfiere con la acción de antihistamínicos, de antipsicóticos, de anticonvulsivos, de betanidinas, ni con los anticoagulantes de tipo cumarínicos. En la experimentación animal no se han encontrado interacciones con inhibidores de la MAO, pero hasta la fecha no se dispone de experiencia clínica. No se recomienda administrar simultáneamente con inhibidores de la MAO. Aunque no existe ninguna razón de orden farmacológico para ello, se recomienda no tratarlos concomitantemente con estos fármacos.

Efectos secundarios: Hasta la fecha no se han observado efectos secundarios en los pacientes con enfermedad depresiva. Durante el tratamiento con LANTANON se ha observado una disminución de la actividad sexual. Se ha informado que en algunos casos se tiene la impresión de que el fármaco actúa como un sedante.

Advertencias y precauciones: No se ha demostrado ningún efecto tóxico. Sin embargo la administración debe ser supervisada por el médico tratante. En un estudio clínico se ha observado que los pacientes con problemas de concentración de tareas pueden experimentar dificultades. LANTANON puede interferir con la absorción de alcohol. LANTANON puede interferir con la ingestión de bebidas alcohólicas. LANTANON puede interferir con la absorción de otros fármacos. En las indicaciones de uso LANTANON, al igual que otros antidepresivos, puede precipitar hipomanía en sujetos susceptibles con episodios de manía. Se ha informado que el tratamiento con LANTANON en algunos casos puede interferir con otros medicamentos concomitantes. Al presentar un paciente signos de fibrilación (fábrca, angina) durante el tratamiento con LANTANON, se recomienda reanudar el tratamiento con globos blancos o negro.

Vía de administración: Oral. Los comprimidos deben tragarse enteros sin masticar.
Farmacología: En general para todos los pacientes, hospitalizados o ambulatorios, la dosis adecuada es de 60 mg. al día. Según la respuesta clínica esta dosis puede disminuirse a no menos de 30 mg. o aumentarse como máximo a 30 mg. al día. La dosis diaria total puede administrarse fraccionadamente o como dosis única por la noche al acostarse. La dosis diaria eficaz debe continuarse durante varios meses después de la mejoría clínica inicial. LANTANON sólo no se recomienda para uso pediátrico pues no se dispone de experiencia clínica en niños.
Intoxicación-tratamiento: No existe ningún antídoto específico de LANTANON. En casos de sobredosificación, debe procederse a un vaciado de estómago lo antes posible después de la ingestión. Además, debe instaurarse un tratamiento sintomático y de apoyo de las funciones vitales.
Condiciones de conservación: No se requiere ninguna especial.
Presentación: Caja con 30 comprimidos. P.V.P.: Pesetas 305. — LANTANON 10
Caja con 30 comprimidos. P.V.P.: Pesetas 1.277. — LANTANON 30
Para mayor información consulte la correspondiente «SALVAGUARDA» Productos Organon.

Apartado 43 Sant Gori (Barcelona)

«ANALES DE MEDICINA Y CIRUGIA» es publiquen trimestralment, sota la direcció de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona.

Reuneix treballs originals dels que foren explanats en les Sessions científiques de l'Acadèmia i altres de col·laboració lliure.

Tots els facultatius sanitaris poden aportar treballs originals, a condició de que siguin inèdits, no resultin massa extensos i tinguin, de voler-se precisar, un nombre limitat de quadres sinòptics i d'illustracions.

Sollicita seriosament la Redacció que es presentin transcrits a màquina, clarament i amb interlinies. Els gràfics, dibuixos, fotografies, etc., han de permetre sempre una fàcil reproducció dels mateixos.

Totes les referències bibliogràfiques tenen que ajustar-se a les normes més en ús.

Secretaria manifesta que recurrirà al dret, natural, de modificar la distribució de les matèries, sense alterar-les substancialment, per una millor edició de la publicació.

Un excés d'illustracions i de pàgines podria ser motiu d'un refertiment econòmic, que tractaria directament l'Administració amb l'autor o autors dels treballs.

Es preveu que hi hagi també, una Secció dedicada a Crítica de llibres.

Cap establir sempre, un intercanvi amb les demés revistes nacionals i estrangeres que ho desitgin.

Ni la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, ni la Secretaria de Redacció, convaliden les opinions sostingudes pels autors dels treballs.

L'Administració obsequia als autors de treballs originals amb un lot de 20 «separates».

Es publica, independent, un **BULLETI INFORMATIU DE LA REIAL ACADEMIA DE MEDICINA DE BARCELONA**, en el que figura la crònica detallada de les activitats de la Corporació.

Laboratoris Dr. ESTEVE. S. A.

Més de 50 anys d'investigació
al servei de la medicina.

Laboratoris
Dr. ESTEVE. S. A.

Av. Verge de Montserrat, 221 - Barcelona-26 - España

"ANALES DE MEDICINA Y CIRUGIA"

SUMARIO

NUMERO 262 - AÑO 1982

Homenatge al Dr. Jesús M.º Bellido i Golferichs	
Evocació acadèmica del mestre Jesús M.º Bellido i Golferichs	87
Albert Folch i Pi	
Al Dr. Jesús M.º Bellido	92
César Pi-Sunyer Bayó	
Els inicis de l'electrocardiografia a Catalunya	96
Jaume Pi-Sunyer	
Perspectiva madrileña del maestro, 1930-1936	103
Fco. García-Valdecasas Santamaría	
Record personal del mestre	105
B. Rodríguez Arias	
Necrológica del Prof. Dr. Manuel Taure Gómez. Miembro Numerario fallecido de la	
Real Academia de Medicina de Barcelona	109
Domingo Ruano Gil	
«Manuel Taure Gómez»	111
Adolfo Azoy Castañé	
«Dr. Obiols»	114
Manuel Carreras Roca	
«Dr. Jesús Isamat i Vila»	120
J. A. Salvá	
«Dr. D. Jesús Isamat Vila»	121
R. San Martín	
El Mutualisme Mèdic en el sí d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina	125
A. Gregorich i Servat i B. Rodríguez Arias	

HOMENATGE AL DR. JESUS M.^o BELLIDO I GOLFERICHS

Evocació acadèmica del mestre Jesús M.^o Bellido i Golferichs *

ALBERT FOLCH I FÍ
(ACADÈMIC CORRESPONENT NACIONAL)

Vaig conèixer el Dr. BELLIDO a començos de la dècada de 1920, ell encara no tenia 50 anys i jo no arribava als 20. Morí als 72 anys. Vaig tenir, doncs, el privilegi de viure molt a prop d'aquell sant laic, d'aquell home de bé, gairebé 30 anys. Amb alguna interrupció per motius de salut meus, vaig ser a la vora de la seva figura exemplar gairebé sempre. Em deia, allargant la paraula, "xicot" —el terme que emprava per als que més estimava—, i eren xicots els més joves, com CÈSAR i JAUME, RAVENTÓS, BOFILL i altres; eren xicots CARRASCO i PUCHE, més grans. Però érem pocs el privilegiats que vertaderament erem els seus "xicots". El seu tarannà, mig tímíd, mig burleta, sempre molt afectuós malgrat cert caire esquerp, ens distingia amb noms o comparacions que són per als que quedem records inesborrables. A mi, que tenia el costum de dur sempre algun llibre i, a manca de cartera, el duia sota l'aixella, em preguntava si el que estudiava ho aprenia "per via linfàtica". Al meu germà JORDI, amb el qual es barallava tot sovint, tot i que tots dos s'estimaven molt, li retreia que volia saber massa, i "de savis amb un a cada laboratori ja n'hi ha prou", i "aquí ja en tenim un, no cal que et digui res més". Anècdotes com aquestes serien inacabables, i les cito perquè són sense importància aparent, però que diuen quin era el medi, l'estat d'esperit. Si hagués de resumir el que es respirava al voltant de BELLIDO —diguem a l'Institut de Fisiologia— era d'un gran respecte per AUGUST PI, i un afecte, una companyonia meravellosa de tots, centrada en JESÚS M.ª BELLIDO.

De la seva vida i trajectòria en parlaran altres persones. El final de la meva relació amb aquell home generós, lleial i profundament humà, tingué lloc a Tolosa, després de recollir-lo a la "porta" d'un camp de concentració on l'havia dut la policia. Havíem passat junts els anys més durs de la seva vida, però no volgué de cap manera venir a Amèrica. La seva religiositat, l'amor dels seus i el clima de respecte que li brindà tothom en aquells temps d'exili, varen ajudar-lo a passar els darrers anys.

Per resumir la seva labor científica s'hauria d'escriure molt llargament. Ens hem de limitar, a títol de guia, a intentar una cronologia. Recordem

* Sessió Científica del dia 29-I-81.

que AUGUST PI SUNYER tenia sols un any més que BELLIDO —però a casa seva havia començat a respirar un ambient de ciència, i prop de TURRÓ s'havia anat realitzant. Les seves idees, en essència, s'integraven en una fisiologia de l'home complet: la de la unitat i finalitat de les funcions. Per tant, les correlacions per assolir aquella unitat havien d'ésser duals, humorals i nervioses alhora (estava naixent aleshores allò de les "secrecions internes"). Era, com deia BELLIDO, química i electricitat". BELLIDO, catedràtic a Saragossa, després a Granada, ho deixà tot per unir-se a l'equip de TURRÓ-PI SUNYER, i li seria fidel fins al darrer dia de la seva vida.

PI havia presentat la seva tesi doctoral sobre la vida anaeròbia l'any 1900. Havia cristallitzat la seva manera de veure la fisiologia en l'aspecte químic (avui diríem bioquímic) el 1907 amb el seu llibre "La antitoxia renal". De 1908 en endavant passà l'existència estudiant sobretot aquella *integració* química i nerviosa. BELLIDO es posà incondicionalment al costat de PI per ajudar-lo a demostrar les bases objectives d'aquella concepció, avui admesa i corroborada arreu. PI sovint tenia idees que no crec exagerat qualificar de genials —BELLIDO "sintonitzava" perfectament i ajudava a realitzar—. Les seves mans rodonetes, de dits curts, eren d'una habilitat sorprenent; la seva tenacitat i paciència eren infinites; i l'amor per la Fisiologia es cristallitzava en la vida absolutament dedicada a l'Institut; la fidelitat magnífica a l'AUGUST PI, i als qui l'envoltàvem, era entenedridora. En molts aspectes hi havia tendències diverses en aquell meravellós Institut —BELLIDO sabia respectar-les totes i aprofitar-ne el millor—, teníem enveja de la seva extraordinària cultura i de la seva manera de ser "socràtica". Sabia molt de moltes coses, passava diàriament hores i hores estudiant, vestit sempre amb la típica i peculiar bata blava ratllada, i sols s'interrompia de tant en tant per a veure al laboratori "com van les pràctiques" (que fèiem tots) i fer el possible per comprovar, millorar o descobrir fets nous.

La producció científica de BELLIDO va estretament lligada amb la vida de la Societat de Biologia (en dèiem la socdebiol), aquell centre de treball de tanta qualitat i tan avançat del seu temps.

Resumint: el 1913 es fundà la Societat de Biologia i es publicà el primer volum de treballs, dirigits per PI a la càtedra del Olínic i TURRÓ al laboratori del Parc Municipal. BELLIDO, en el primer volum, ja publica un treball sobre la distensió vesical i la diüresi; quan la bufeta està massa plena, disminueix la diüresi. Col·laborant amb PI estudien les modificacions de la conducció intracardíaca per acció de Ca, Ba, Sr, i demostren la que anomenen "inversió de la conducció". BELLIDO, a part, estudia les variacions físiques dels sèrums "inactivats", és a dir que per escalfament han "perdut" el que ja aleshores s'anomenava el complement. Comença tot seguit el treball que podríem qualificar de "dual" —PI pensant més en el sistema nerviós, BELLIDO, col·laborant amb entusiasme, però més preocupat per aspectes "químics". Les necessitats tècniques per a demostrar les modificacions de conducció fan que BELLIDO estableixi el "mecanofonograma" amb el galvanòmetre d'Einthoven. Amb PI i amb PEYRÍ estudien els fenòmens elèctrics del cor en la sífilis i en la malaltia de Basedow. No parlarem del que, entretant, feien SAYÉ, DARDER, NUBIOLA i d'altres. Algú hauria de recordar-ho i resumir-ho algun dia.

Any 1914. Es crea la Mancomunitat —és el mateix any en què BELLIDO guanya la càtedra de Saragossa, que tan poc de temps havia de dirigir. Aleshores els contactes es van estenent: NEGRÍN es corresponsal de la Societat a Leipzig, i a Madrid hi ha ja un cos de col·laboradors. L'equip PI-BELLIDO estudia l'alternància de les funcions renals quan l'animal està anestetat amb oloralosa. I (ara ve la química) els electrocardiogrames després de la tiroparatiroidectomia, o sigui quan es modifica el calci de la sang, la inervació d'un costat. Publica així mateix el resultat d'administrar per

Any 1915. Es crea l'Institut de Ciències, que en ampliar-se havia d'evolucionar a l'Institut d'Estudis Catalans. Les publicacions de la Societat corren a càrrec del "Palau de la Diputació". BELLIDO publica l'efecte de l'excitació vesical —aquesta vegada no per la tensió d'estar plena, sinó per corrent faràdic—. Les modificacions observades desapareixen en suprimir via venosa solució hipertònica de bicarbonat sòdic sobre la respiració.

Any 1916. És quan DALMAU és a Boston, i ja surten en les publicacions de la Societat articles en castellà (ROCASOLANO, de Saragossa). BELLIDO presenta els resultats dels seus estudis sobre alternància renal —novament distensió i funció tròfica dels nervis del ronyó. (Això des de Saragossa.)

Any 1917. L'any de la mort de PRAT DE LA RIBA, fundador i animador de totes les activitats de cultura superior a Catalunya. El volum de la Societat publica un article de GLEY en francès, i un en castellà de MARAÑÓN sobre hipòfisi i diuresi (més clínic que d'investigació pura; però interessant). BELLIDO assenyalava les accions de la sang urèmica —i continua estudiant la inervació renal—. Segueix com deia ell "enamorat" del ronyó, meravella d'òrgan que respon als dos estímuls: humorals (químics) i nerviosos.

Any 1918. El de la mort d'ACHÚCARRO i de DALMAU. El primer ja pensava en la neuròglia com a "òrgan de secreció interna". DALMAU (més aviat del grup "químic") fou una pèrdua molt gran. Aquell any es publiquen articles de ROCASOLANO i de DEL RÍO ORTEGA. En anar llegint tots aquells treballs és impossible no sentir una impressió pregona. ¡Quina promesa més gran era aquella Societat de Biologia, aquell Institut de Fisiologia! BELLIDO insisteix a estudiar la sang urèmica.

Any 1919. Acabada la guerra, la Societat té corresponsals arreu. A Buenos Aires, a Lisboa, a Estats Units, i a una sèrie de llocs que mereixerien una història a part. Reneix la investigació un xic per tot. BELLIDO és President de la Societat, amb CERVERA com a Secretari. AUGUST PI va a Buenos Aires a donar una sèrie de conferències que havien d'ensenyar al món la tònica de les inquietuds i els esforços culturals a Catalunya. És l'època en què, sota la influència de TURRÓ, PI estudia la fam i els reflexos hiperglicèmics. BELLIDO és professor a l'Escola de sords-muts de Villa Joana, i allí publica un interessant estudi sobre el ritme respiratori i la lectura mental d'aquells invàlids.

Durant tots aquests anys AUGUST PI SUNYER havia estat President de la Societat. Ara, però, comença a deixar pas a nous elements, tots nascuts a l'ombra seva i de l'Institut.

Anys 1920-1921. N'és President DOMINGO, i BELLIDO tresorer. (Des de 1920 a 1925 les publicacions vénen de la Diputació Provincial. La dictadura ofega l'empenta de les institucions catalanes; fins al 1930 es viurà

així.) BELLIDO, sempre estudiant, publica novament sobre la "sístole retrògrada". I en el camp dels reflexos, per aclarir les observacions que havia fet el 1913 i 1915, comprova i demostra que diverses estimulacions mecàniques d'abdomen i pelvis no provoquen el que fa la distensió de la bufeta. Es tracta, doncs, d'una interacció bufeta-ronyó, un altre fenomen d'unitat funcional. DURAN REYNALS, TURRÓ, HOUSSAY enriqueixen aquelles sessions.

Any 1922, quan TURRÓ n'és President, i BELLIDO Secretari. CARRASCO és a Boston, ANTONI TRIAS a Salamanca, DURAN REYNALS a Àfrica, i fins hi ha la col·laboració d'IZQUIERDO des de Mèxic. BELLIDO continua aprofundint en l'estudi del ronyó, i amb PI SUNYER estableix la tècnica de la vago-grafia. Si el pulmó té una sensibilitat específica (com la té la bufeta), es tractava de demostrar els corrents nerviosos ascendents, i el neumogàstric era més fàcil d'estudiar que els nervis renals, múltiples i en xarxa. Aquests articles són una demostració de l'habilitat tècnica de BELLIDO i de la profunditat de les idees de PI SUNYER.

Entretant la dictadura ha acabat amb la Mancomunitat. La publicació següent tindrà lloc l'any 1931, i vindrà del "Palau de la Generalitat". Però, sota la capa de la Diputació Provincial, la Societat de Biologia no para de treballar.

Anys 1923-1924. Sota la presidència de TURRÓ, i BELLIDO com a Secretari, surten els treballs de PUCHE, excellent col·laborador —un altre BELLIDO, com si diguéssim—. A Tolosa treballa i envia comunicacions SOULA, a Nova York DURAN REYNALS.

Mor el Dr. Valentí Carulla, professor de terapèutica, i ben aviat queda a càrrec del Dr. BELLIDO la càtedra que es diu aleshores de Farmacologia. Publica sobre l'acció de l'estronci en els gossos nounats. El seu deixeble, ara catedràtic de Saragossa, SANTIAGO PI SUNYER, seguint el mateix ordre d'idees de Barcelona, publica sobre amoníac i ronyó.

Any 1925. PRIMO DE RIVERA acaba amb la Mancomunitat. Ja hem vist com se segueix estudiant i treballant gairebé en la clandestinitat. És l'any en què BELLIDO entra a l'Acadèmia de Medicina i en el discurs d'ingrés presenta les seves idees, tan fecundes, sobre l'estreta relació entre farmacologia i quimioteràpia. BELLIDO continua enamorat de la "química".

L'any 1926 mor el pare espiritual del grup, RAMON TURRÓ. La presidència de la Societat passa a GONZÁLEZ, del Parc, i BELLIDO n'és tresorer. El retorn de CARRASCO de Boston ha renovat l'interès de sempre per la glucèmia i la seva regulació (recordem la punció bulbar que tant la modifica, un altre cas d'acció nerviosa-química coordinada). Ara es disposa de la insulina. Junt amb PUCHE, BELLIDO treballa intensament sobre aquests punts i sospita un fet que més tard haurà de confirmar i que durà el seu nom: la injecció d'insulina va seguida d'una hiperglucèmia immediata, abans de la caiguda definitiva del valor del sucre a la sang. Torna a publicar sobre els ronyons desnervats, i en aquesta alternància de treballs de química i d'inervació apareixen moltes publicacions de PI, CARRASCO i PUCHE sobre el terme més ampli, ja, de "sensibilitat visceral", duts a cap sobretot gràcies a les tècniques que havia posat en marxa i perfeccionat BELLIDO. És l'època en què un altre element de la Societat, DURAN REYNALS, publica sobre bacteriòfags, des de Nova York. Recordem que la imunitat fou el "punt de partida" de la Societat.

Anys 1928-1929. Els treballs van desenvolupant-se, amb GONZÁLEZ i PUCHE a la directiva. BELLIDO, junt amb PUCHE, aprofundeix en l'estudi dels ronyons desnervats i la qualitat de l'orina. El que podríem dir-ne la faceta química agafa nova empena amb l'estudi de les "carbonúries disoxidatives" i l'oxigen absent a l'orina. JAUME PI, al retorn d'Estats Units, treballa amb gats descerebrats. Poc o molt a l'ombra, tots aquests treballs es fan amb l'ajuda tècnica constant, els consells, i, sovint, l'empena primera a càrrec de BELLIDO.

Anys 1930-1931. BELLIDO no és a la Junta directiva ("s'ha de deixar lloc als joves"). La dirigeixen DOMINGO i BALTÀ. Augmenta el nombre de corresponsals i de col·laboradors arreu. És un any trist per a la Fisiologia: moren GLEY, GALLEGRO i WIDAL —cito solament aquells que d'una manera o altra col·laboraren amb la Societat, que és tant com dir amb PI-BELLIDO. Amb la col·laboració de FERNÁNDEZ RIOFRIO, BELLIDO assenyala detalladament el fenomen de la hiperglucèmia insulínica inicial (que durant temps durà el nom de fenomen de BUERGER-BELLIDO). La càtedra de Farmacologia absorbeix molt el temps de BELLIDO. A la sala del Clínic i al Dispensari al seu càrrec s'estudien sobretot malalts de la nutrició, primerament a càrrec del firmant, després de CARRASCO. La Generalitat i la Universitat Autònoma acaparen PI i BELLIDO.

El 1932 PUCHE ha marxat a València, on treballa sobre reflexos i pressió arterial. PI publica sobre metilglioxal.

El 1933 BELLIDO estudia les arrítmies produïdes en el gos per la tiroparatiroïdectomia. El treball és un model de perfecció tècnica; amb la col·laboració de BENAIGES i ARQUÉ ratifica la importància del calci en el treball del cor. Però els temps són durs i poc propicis per a les institucions catalanes.

L'any 1934 culminen les activitats amb un curs a càrrec de HILL, MEYERHOF, OCHOA, CÈSAR PI SUNYER i BELLIDO sobre un tema tan fonamental i grandios com és "Fermentació alcohòlica i metabolisme muscular".

No hem pogut trobar dades dels darrers temps —fins a l'explosió del 1936.

• • •

Les publicacions dels darrers anys ja van signades Generalitat de Catalunya —no hem pogut consultar algunes de les últimes portacions de BELLIDO—. Després vingué la diàspora i al pati del Clínic li caigué l'honor de l'auto de fe dels volums de la Societat de Biologia.

Fora de Catalunya, BELLIDO conserva la grandesa d'esperit de sempre. Tanmateix, tot i que li foren oferts mitjans de treball, les dificultats de la vida a l'exili francès no li permeteren desenvolupar aquella enorme riquesa d'idees acumulades de PI, de TURRÓ, de l'estudi constant de les millors publicacions de tot el món i fruit d'una tenacitat exemplar; moltes d'aquelles idees ara són veritats admeses, encara que sovint no portin el nom dels que les varen concebre. Els homes passen, i queden els fets que moltes, molts vegades, ningú no sabrà qui els descobrí o els inicià. Però els que visquérem prop de l'Institut, de PI i, sobretot, de BELLIDO, podem dir que aquest fou l'artífex d'aquella Socdebiol. I tots li devem un gran testimoni

de gratitud emocionada, tots aquells qui, dispersos per l'ampli món, recordem el que ens ensenyà. D'ell aprenguerem no solament tècniques, coneixements científics i novetats i maneres de treballar: hem après el que és un home de bé, lleial, sa i exemplar. Un d'aquells homes que honoren la humanitat.

Recordat i molt estimat doctor BELLIDO: ha escrit aquestes ratlles amb tot el cor un dels pocs que queden dels seus "xicots" que veneren la seva memòria.

Al Dr. Jesús M.º Bellido

CÉSAR PI-SUNYER BAYÓ
(ACADÈMIC CORRESPONENT NACIONAL)

Amb profunda emoció escric aquestes notes, a la ciutat de Mèxic, en ocasió d'acomplir-se el 22 de novembre el centenari del naixement a Barcelona, del tan enyorat mestre Dr. Jesús M.º Bellido.

La seva figura compulenta i el seu caràcter amable i generós, amagat darrera una aparent brusquetat —producte potser de la seva íntima timidesa i del seu tartamudeig— figuren entre els millors records de la meua infantesa, aprofundits en la joventut. La gran amistat i estreta col·laboració científica amb el pare, el portaven molt seguit a casa, a Barcelona, i en les vacances estiuenques a Roses.

En efecte, un any més jove que el pare, havien estudiat medicina i començat a treballar junts al Laboratori Municipal del Parc, sota el mestratge de Ramón Turró —el creador de la escola biològica catalana— i al petit laboratori de Fisiologia de la Facultat, anexe a la càtedra de Coll i Pujol, que ells havien vivificat i ampliat.

Fill de família benestant i no empès per necessitats econòmiques primàries ni gens atret per l'exercici privat de la medicina, el Dr. Bellido, ja de ben jove, podè dedicar tot el dia al laboratori i a la docència; avençant-se així en mig segle, a casa nostra, a la funció de mestre de "*temps complet*", que anà exercint amb gran esforç i èxit fins el 1939.

El 1914 guanyà per oposició la càtedra de Fisiologia a Saragossa, on en pocs anys inicià una escola, de la que foren membres molt destacats, anys a venir, l'històleg Isaac Costero i el cirurgià Joaquín d'Harcourt, morts els dos a Mèxic. El 1920 passa a la mateixa càtedra de Granada, però seguí al laboratori barceloní de la Facultat, transformat feia poc, en un més ampli i més ben dotat, "*Institut de Fisiologia*" per la Mancomunitat de Catalunya. Finalment, el 1930 —mort el Dr. Carulla— obtingué la càtedra de Terapèutica a la nostra Universitat, orientant-ne desseguida la docència i la investigació cap a la Farmacologia, seguint corrents més modernes.

No insisteixo en més detalls al respecte, perquè d'altres companys d'aleshores s'ocuparan avui —amb molt més coneixement— d'estudiar la seva gran aportació com a fisiòleg i farmacòleg.

de gratitud emocionada, tots aquells qui, dispersos per l'ample món, recordem el que ens ensenyà. D'ell aprenguerem no solament tècniques, coneixements científics i novetats i maneres de treballar: hem après el que és un home de bé, lleial, sa i exemplar. Un d'aquells homes que honoren la humanitat.

Recordat i molt estimat doctor BELLIDO: ha escrit aquestes ratlles amb tot el cor un dels pocs que queden dels seus "xicots" que veneren la seva memòria.

Al Dr. Jesús M.º Bellido

CÉSAR PI-SUNYER BAYÓ
(ACADÈMIC CORRESPONENT NACIONAL)

Amb profunda emoció escric aquestes notes, a la ciutat de Mèxic, en ocasió d'acomplir-se el 22 de novembre el centenari del naixement a Barcelona, del tan enyorat mestre Dr. Jesús M.º Bellido.

La seva figura compulenta i el seu caràcter amable i generós, amagat darrera una aparent brusquetat —producte potser de la seva íntima timidesa i del seu tartamudeig— figuren entre els millors records de la meua infantesa, aprofundits en la joventut. La gran amistat i estreta col·laboració científica amb el pare, el portaven molt seguit a casa, a Barcelona, i en les vacances estiuenques a Roses.

En efecte, un any més jove que el pare, havien estudiat medicina i començat a treballar junts al Laboratori Municipal del Parc, sota el mestratge de Ramón Turró —el creador de la escola biològica catalana— i al petit laboratori de Fisiologia de la Facultat, anexe a la càtedra de Coll i Pujol, que ells havien vivificat i ampliat.

Fill de família benestant i no empès per necessitats econòmiques primàries ni gens atret per l'exercici privat de la medicina, el Dr. Bellido, ja de ben jove, podè dedicar tot el dia al laboratori i a la docència; avençant-se així en mig segle, a casa nostra, a la funció de mestre de "*temps complet*", que anà exercint amb gran esforç i èxit fins el 1939.

El 1914 guanyà per oposició la càtedra de Fisiologia a Saragossa, on en pocs anys inicià una escola, de la que foren membres molt destacats, anys a venir, l'històleg Isaac Costero i el cirurgià Joaquín d'Harcourt, morts els dos a Mèxic. El 1920 passa a la mateixa càtedra de Granada, però seguí al laboratori barceloní de la Facultat, transformat feia poc, en un més ampli i més ben dotat, "*Institut de Fisiologia*" per la Mancomunitat de Catalunya. Finalment, el 1930 —mort el Dr. Carulla— obtingué la càtedra de Terapèutica a la nostra Universitat, orientant-ne desseguida la docència i la investigació cap a la Farmacologia, seguint corrents més modernes.

No insisteixo en més detalls al respecte, perquè d'altres companys d'aleshores s'ocuparan avui —amb molt més coneixement— d'estudiar la seva gran aportació com a fisiòleg i farmacòleg.

Així, vull limitar-me a considerar i evaluar dues altres activitats notables del Dr. Bellido, a les que vaig col·laborar personalment: la bioquímica i la quimioteràpia, quan ambdues començaven a adquirir la gran importància que han tingut després.

En efecte, a l'integrar-me el 1928 a l'Institut de Fisiologia, i més especialment a partir del 1930, al fer-me càrrec del laboratori de bioquímica, vaig entrar en contacte més directe i íntim amb ell, tenint ocasió d'anar valorant més i més la seva gran intel·ligència, amples coneixements, i admirable habilitat manual —tan indispensable per a la investigació acurada.

Els primers aprenentatges foren precisament en aquest darrer aspecte. A l'Institut existia una balança de torsió fora d'ús, que volíem aprofitar per a pesar més exactament els petits troços de múscles de rata i granota, en uns estudis de perfusió; amb la seva gran habilitat i paciència de frare, ens ensenyà lentament a desmuntar, arreglar i tornar a muntar la balança, que funcionà molt bé. I després indicava com instal·lar millor el bany de vidre del termostat, inquirint-hi els erlenmeyers, refrigerants, tubs d'oxigen i de buid, etc. Encara em sembla veure'l, treballant al seu costat, amb la seva barba frondosa i l'ample bata gris, hó i taral·lejant Wagner o Beethoven.

I al mateix temps, admirava la seva magnífica informació. Sabia de cor, desseguida, tot el que es podia trobar en els llibres i revistes de l'abundosa biblioteca, on es passava moltes hores totes les tardes. D'altra banda, quan els matins montàvem al gran laboratori d'abaix les classes pràctiques de bioquímica per a més de cent alumnes, ell solia baixar en l'ascensor interior i caminava lentament i amb certa dificultat per entre les llargues taules i els nois, preguntant, donant instruccions i aconsellant.

Més endavant, el pare i ell organitzaren el magnífic curs sobre "*Bioquímica i Fisiologia de la Fermentació i de la Contracció Muscular*", en que prengueren part ells dos —el Dr. Bellido donà la lliçó inaugural—, els eminents Prof. Meyerhof i Hill, aleshores recents Premis Nobel per les seves descobertes al respecte; l'amic de tants anys Severo Ochoa, des de fa forces també Nobel; i jo, que havia treballat dos anys en això, amb el Prof. Neuberg. Fou publicat el mateix any 1934 en els "*Arxius*" de l'Inst. d'Estudis Catalans.

• • •

I ara voldria referir-me una mica a l'altre aspecte que ja he assenyalat del seu mestratge; l'estudi de les relacions entre la farmacologia i la quimioteràpia.

Ja força abans d'ocupar-ne la càtedra barcelonina, el Dr. Bellido havia mostrat el seu gran interès en aquests temes; així el 1925 en el seu discurs d'entrada a l'Acadèmia de Medicina, i després en treballs propis sobre la valoració de la digital per electrocardiografia, de Josefina Barba sobre la tetraiodofenoltaleína, del meu germà Jaume sobre la vitamina B, etc. Més tard, sobre el mateix tema de les vitamines, en general, vaig col·laborar amb ell en una curta monografia, publicada el 1934 en la "*Medicina Catalana*".

Per els mateixos anys, interessat el Dr. Bellido —com he dit— en els estudis relacionant la composició química dels medicaments amb llur

acció farmacològica, m'assenyalà la conveniència de donar unes classes setmanals de química orgànica aplicada, als seus alumnes. Calia començar, deia, per els treballs inicials d'Ehrlich i col·laboradors i de Fischer amb els seus, sobre les cadenes laterals i l'estructura dels compostos orgànics i llur acció específica; i de tots els equips mixtes d'investigació —metges i químics— que proseguirem després la tasca.

Així, ja en la segona edició —espanyola— de la "*Farmacologia*" de Poulsson, revisada i anotada per el mateix Dr. Bellido (1931) es feia referència a aquest tema. I, entre d'altres obres que recordi al cap de tants anys, m'indicà l'existència a la nostra biblioteca, de "*Préparation des Médicaments Organiques*" de Fourneau, en col·laboració amb el mestre i amic Prof. A. Madinaveitia, mort fa uns anys a Mèxic; "*La Question des Vitamines*", de Randoïn y Simonnet, amb molt àmplia bibliografia; "*Hormonas, Vitaminas y Fermentos*" curs donat el 1931 a la Universitat d'Estiu de Santander per els Profs. Barger, V. Euler i Willstätter; el tan ampli "*Lehrbuch der Enzyme*" d'Oppenheimer i Kuhn (1927), i la molt interessant col·lecció "*Medizin und Chemie*" de Bayer-Meister Lucius, iniciada el 1933, i que traduirem en part a l'espanyol Albert Folch i jo. I encara, ja en plena guerra, arribà a les nostres mans "*The chemistry of natural products related to phenanthrene*" de Fieser (1936), llibre que englobava per primer cop les relacions químiques estructurals de productes que semblaven tan diversos com els àcids biliars, hormones sexuals, saponines, aglicones cardíaques, i l'inici dels esteroides, de tan àmplia projecció posterior.

Basat en tot aquest material bibliogràfic, el Dr. Bellido organitzà i dirigí uns cursos ben interessants. Començarem donant una visió general als alumnes de la composició química i acció dels alcaloides, anestèsics, anti-pirètics, antisèptics, etc. més coneguts; i el curs següent incloerem ja a les vitamines, enzimes i hormones. Més endavant, el 1934, es donà una idea inicial dels nous antipalúdics sintètics —plasmoquina i atebrina de Kikuth; i el 1936 un esboç de les primeres sulfes —prontosil d'Hörlein i Domagk, sulfanilamida de Fourneau i deixeples; i encara dels derivats del nucli del ciclopentanolenantrén.

Aquest camí, que s'anava perfilant amb els anys, es resentí fortament amb la guerra, com totes les activitats de l'Institut, i s'estroncà el 1938. Així, no tinguérem ocasió, gairebé, de referir-nos a les modificacions imposades a aquestes teories, bàsicament químico-estructurals, per els progressos succesius de la físico-química biològica i dels estudis sobre el medi i l'estat funcional dels organismes, en general, i el cellular.

* * *

Amb l'inici de la guerra, com he dit, les tasques de l'Institut, s'anaren esmortuint, a mesura que es desorganitzava la Facultat i la Universitat Autònoma —tan anyorada— a l'anar-s'en al front mestres joves i alumnes i ser mobilitzats d'altres. Però el Dr. Bellido seguia sempre incommovible al seu lloc, i a la Secretaria General de la Facultat, que ocupava ja feia temps.

Quan, al cap d'un any, jo ja estava incorporat al Laboratori de l'Hospital Militar de Vallcarca, si podia algunes tardes anava a l'Institut i m'el trobava al seu despatxet del segon pis, treballant, o be fent enrera algunes

banderetes de les línies del front i dels llocs que naven caient en mans de l'enemic, en un mapa de Catalunya que tenia a la paret; bó i murmurant: "ja en sortiran!". D'altres vegades, ell llegia gairebé sol a la biblioteca, i quan hi anava a cercar algunes informacions, s'animava desseguida i m'ajudava, com sempre, a trobar-ho en llibres i revistes.

El 1938, Negrín, el seu amic de sempre, l'anomenà "*Comisario de Cultos*" del govern de la República, i amb el seu catolicisme fervorós, mantenia llargues converses, al despatxet, amb canonges i capellans representants del cardenal Vidal i Barraquer, exiliat a Suïssa. Malhauradament, aquest esforç per a restablir el culte, que emprengué amb l'entusiasme i la dedicació constants en ell, arribava ja massa tard, i sols va poder fer-se molt parcialment.

Encara, al novembre del 1938, m'escaigué d'acompanyar-lo a París, en representació del Govern de la Generalitat, a la celebració del quaranta aniversari del descobriment dels cossos radioactius per Pierre i Marie Curie, i Becquerel. Fou una setmana plena de fervor científic i polític, especialment en l'"Acte Solemne", al gran amfiteatre de la Sorbona, amb presència del President Lebrun; en que fou interferit per les radioemissores alemanyes el parlament en francès, transmés des de Varsòvia, per el President polonés, el químic Moscicki. Així era ja, aleshores, la pau estantíssima d'Europa.

Una tarda plujosa, freda i romàntica, anarem en processó al petit cementiri de Sceaux, on reposen els Curie; als matins assistíem a les sessions científiques i algunes tardes a la "*Maison de la Découverte*" tot just inaugurada. Quin record avui, magnífic i llunyà, d'aquell Dr. Bellido, interessat, com sempre, per tot, en tan curt oasi emocional! De retorn a Catalunya passarem encara un dia a Tolosa, a casa del Prof. Soulà, i en el nostre optimisme orb, estàvem ben lluny de sospitar que hi tornariem definitivament al cap de dos mesos; ell per a morir-hi.

En efecte, els darrers dies de Gener del 1939, sortia el Dr. Bellido de Barcelona cap a l'exili, amb la seva muller, acompanyats per l'Albert Folch; mentre jo ho feia amb el seus fills. La darrera vegada que el vaig abraçar fou al maig següent, als "*pompiers*" de Tolosa, caserna arranjada com a llar provisional, per Soulà, per als refugiats catalans que anaven sortint dels camps de concentració. Nosaltres ja anàvem camí de Mèxic, i al preguntar-li la meua muller si ells ens seguirien més endavant, sols respongué: "*Amèrica es per els joves!*".

Allà seguí durant tots els anys difícils de la ocupació alemana i del govern de Petain, treballant —mentre es podia— al laboratori i càtedra de Fisiologia; enmig del risc constant i de les estretors econòmiques, i allà morí la seva estimada muller. Acabada ja la guerra, el pare el reclamà insistentment al seu costat, a Caracas, però ja es trobava molt vell i malalt, i mai es decidí.

Escrivia, a voltes, a revistes catalanes de l'exili i especialment als "*Quaderns*" de Perpinyà. I també ens escrivia a nosaltres, els joves que erem a Amèrica, unes llargues cartes, amb la seva lletra ample i espaiada, plenes de melangia i remembrances. Encara, el 1952, fou designat President del Consistori dels "*Jocs Florals*" a celebrar el desembre a Tolosa i prengué part activa en la seva organització; però, mentre, s'agreujà la seva

malaltia i morí tres mesos abans; el dia 18 d'agost, sense poder acomplir el seu darrer acte de fidelitat a Catalunya.

Aquestes fidelitats constants a la Pàtria, la Ciència, la Religió i l'Amistat, foren els quatre punts cardinals que orientaren la seva noble i generosa existència. Que tots plegats, els que avui ens reunim a recordar-lo emocionadament, ens esforcem a seguir tan alt exemplel

Els inicis de l'electrocardiografia a Catalunya

JAUME PI-SUNYER

(ACADÈMIC CORRESPONENT NACIONAL)

La modèstia proverbial de JESÚS MARIA BELLIDO, i la tímidesa comentada per NADAL I SAUQUET (10), no han impedit el reconeixement de les seves virtuts com a mestre i investigador, superades només per l'esplèndida qualitat humana. Professor de Fisiologia i Farmacologia a Saragossa, Granada i Barcelona, treballador eficaç en la reorganització de l'Escola de Medicina, en el període de la Universitat Autònoma —al costat de l'eminent degà JOAQUIM TRIAS PUJOL—, President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, exemple per tots els que li envoltarem, autor d'importants estudis de recerca, col·laborador en bona part dels treballs del meu pare, aportà en totes les seves accions una hàbil destresa experimental, erudició admirable i pensament ben dirigit. Altres parlaran d'aquestes activitats proteiques. Jo vull dedicar unes pàgines a un aspecte poc conegut de la seva vida científica: la contribució a la introducció de l'electrocardiografia a Catalunya, i, molt probablement, a Espanya. No hi ha —o no he vist— estudis sobre la prioritat, comparables al de PIQUER I JOVER sobre les primeres radiografies, on destaquen l'inoblidable professor EDUARD FONTSERÈ i el màrtir CÈSAR COMAS I LLABERIA. No es tracta, però d'una cursa de marató, amb la notorietat indivisible del primer lloc, sinó de seguir el desenvolupament en el nostre país d'una tècnica d'aplicació freqüent, ajuda essencial en el diagnòstic de moltes malalties del cor.

Les primeres demostracions de l'electricitat animal són les d'ALOYSIO L. GALVANI (1737-1798) en obtenir la contracció del múscul gastrocnemi de la granota col·locant l'extrem del nervi ciàtic tallat sobre la superfície cruenta del mateix múscul, també tallat (1791). Fent un pas endavant, CARLO MATTEUCCI (1811-1868) intercala un galvanòmetre en contacte, d'una banda, amb la superfície normal d'un múscul, i, de l'altra, amb la lesionada, i observa un corrent que dura hores; la part lesionada es comporta d'una manera negativa respecte de la part intacta (1838). RUDOLF ALBERT VON KÖLLIKER (1817-1905) i HEINRICH MÜLLER (1808-1864) són els primers a demostrar potencials d'acció produïts per l'activitat cardíaca (1856) i proposen l'experiment, repetit a la primèria de l'actual segle en tots els cursos elemental de fisiologia, d'aplicar sobre el cor actiu d'una granota el nervi ciàtic d'una preparació neuro-muscular: cada sistole provoca una contrac-

malaltia i morí tres mesos abans; el dia 18 d'agost, sense poder acomplir el seu darrer acte de fidelitat a Catalunya.

Aquestes fidelitats constants a la Pàtria, la Ciència, la Religió i l'Amistat, foren els quatre punts cardinals que orientaren la seva noble i generosa existència. Que tots plegats, els que avui ens reunim a recordar-lo emocionadament, ens esforcem a seguir tan alt exemplel

Els inicis de l'electrocardiografia a Catalunya

JAUME PI-SUNYER

(ACADÈMIC CORRESPONENT NACIONAL)

La modèstia proverbial de JESÚS MARIA BELLIDO, i la tímidesa comentada per NADAL I SAUQUET (10), no han impedit el reconeixement de les seves virtuts com a mestre i investigador, superades només per l'esplèndida qualitat humana. Professor de Fisiologia i Farmacologia a Saragossa, Granada i Barcelona, treballador eficaç en la reorganització de l'Escola de Medicina, en el període de la Universitat Autònoma —al costat de l'eminent degà JOAQUIM TRIAS PUJOL—, President de l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, exemple per tots els que li envoltarem, autor d'importants estudis de recerca, col·laborador en bona part dels treballs del meu pare, aportà en totes les seves accions una hàbil destresa experimental, erudició admirable i pensament ben dirigit. Altres parlaran d'aquestes activitats proteiques. Jo vull dedicar unes pàgines a un aspecte poc conegut de la seva vida científica: la contribució a la introducció de l'electrocardiografia a Catalunya, i, molt probablement, a Espanya. No hi ha —o no he vist— estudis sobre la prioritat, comparables al de PIQUER I JOVER sobre les primeres radiografies, on destaquen l'inoblidable professor EDUARD FONTSERÈ i el màrtir CÈSAR COMAS I LLABERIA. No es tracta, però d'una cursa de marató, amb la notorietat indivisible del primer lloc, sinó de seguir el desenvolupament en el nostre país d'una tècnica d'aplicació freqüent, ajuda essencial en el diagnòstic de moltes malalties del cor.

Les primeres demostracions de l'electricitat animal són les d'ALOYSIO L. GALVANI (1737-1798) en obtenir la contracció del múscul gastrocnemi de la granota col·locant l'extrem del nervi ciàtic tallat sobre la superfície cruenta del mateix múscul, també tallat (1791). Fent un pas endavant, CARLO MATTEUCCI (1811-1868) intercala un galvanòmetre en contacte, d'una banda, amb la superfície normal d'un múscul, i, de l'altra, amb la lesionada, i observa un corrent que dura hores; la part lesionada es comporta d'una manera negativa respecte de la part intacta (1838). RUDOLF ALBERT VON KÖLLIKER (1817-1905) i HEINRICH MÜLLER (1808-1864) són els primers a demostrar potencials d'acció produïts per l'activitat cardíaca (1856) i proposen l'experiment, repetit a la primeria de l'actual segle en tots els cursos elemental de fisiologia, d'aplicar sobre el cor actiu d'una granota el nervi ciàtic d'una preparació neuro-muscular: cada sistole provoca una contrac-

ció del múscul. JOHN SCOTT BURDON-SANDELFON (1828-1905) i J. R. PAGE (1876-1941) registren els impulsos elèctrics del cor amb un electròmetre capillar (1879). WILHEM EINTHOVEN (1860-1927) adapta el galvanòmetre de corda al registre gràfic dels corrents d'acció del cor i estableix els principis fonamentals de l'electrocardiografia, el 1903.

Partint d'aquests antecedents, les primeres comunicacions de J. M. BELLIDO sol (2), amb AUGUST PI SUNYER (12, 13, 14, 15), amb PAU AGUSTÍ (1) i amb J. BALASCH (3) es troben en el primer volum dels Treballs de la Societat de Biologia (1913). Els estudis començaren abans d'emprendre la publicació dels volums de la Societat, com ho prova la comunicació al VII Congrés Internacional de Fisiologia, Viena 1910, sobre els efectes de la injecció intersticial de sals de calci en la massa ventricular, que produeix modificacions del potencial elèctric base-punt, semblants a les observacions per l'estimulació del pneumogàstric, o sigui disminució de la negativitat ventricular respecte de l'auricular. En les seves condicions de treball, efectuat aquests dies en un poble de la costa de la Florida, no he trobat aquesta comunicació ni els experiments en què es funda. És interessant notar que apareix només set anys després de la memòria d'EINTHOVEN, i que aquest no obtingué el Premi Nobel, i la notorietat consegüent, fins al 1924, "per les investigacions dels corrents elèctrics del cor, mitjançant el galvanòmetre de corda, inventat per ell". Si seguim el llibre de CASTIGLIONI (8) trobarem que "deven el ràpid desenvolupament de l'electrocardiografia especialment a les escoles de Viena (H. WINTERBERG, C. J. ROTHBERGER), de Londres (THOMAS LEWIS) i de Lió (L. GALLAVARDIN)", tots autors contemporanis i alguns més joves que no els investigadors catalans. Els estudis notables sobre el tema, que CASTIGLIONI cita a continuació, són els de W. T. RITCHIE (1914), C. WOLFERT i FRANCIS WOOD (1932), FRANK WILSON (1926), H. E. B. PARDEE (1920) i J. B. HERRICK (1912). És clar que els nostres autors s'inclouen entre els primers exploradors d'un camp acabar d'obrir.

Un breu resum de les publicacions de J. M. BELLIDO, sol o amb diferents col·laboradors, mostra la continuïtat i la varietat del treball. El 1913, PI SUNYER i BELLIDO reporten que la intoxicació local, per mitjà d'injecció intraventricular, o general, per mitjà d'injecció intravenosa, de diferents sals d'estronci, provoca una inversió del peristaltisme cardíac, demostrada per la inscripció gràfica del cicle i l'electrocardiograma (12). En un estudi complementari (13) classifiquen els tòxics del cor en anabòlics i catabòlics. Les sals de calci afavoreixen els canvis anabòlics, i les d'estronci poden provocar extrasístoles i comporten un estat d'integració anabòlica. En aquesta publicació parlen de l'electròmetre de mercuri, mentre que en l'anterior, si s'observen els gràfics, semblen obtinguts amb un galvanòmetre de corda, però no se'n descriu el mètode.

Amb PAU AGUSTÍ, un nou col·laborador, BELLIDO descriu els usos del galvanòmetre d'EINTHOVEN com a esfigmògraf (1). NADAL comenta que "sembla tenir-hi molta mà, PAU AGUSTÍ". És oportú recordar aquest bon metge, ajudant de la Càtedra de Terapèutica, amb vastos coneixements de física. Retorno als meus dies d'estudiant i a una demostració dels efectes de la veratrina en la granota, anterior al coneixement de la relació amb el potencial d'acció muscular, primera visió de farmacologia experimental. Desencisat per les escasses oportunitats i possibles problemes econòmics,

se n'anà a fer de metge, em penso, a Castellterçol. La decisió recorda, tot i els aspectes diferents, el que conta PERE DOMINGO sobre DURAN REYNALS, en la biografia de RAMON TURRÓ.

La comparació dels electrocardiogrames obtinguts en l'estat hivernal de la tortuga amb els registrats en animals mantinguts prèviament a l'estufa, tres o quatre dies a 30°, mostren ritme lent —vint contraccions per minut—, corbes baixes i obertes, duració llarga del cicle sistòlic i poca pausa intermèdia en els primers. El ritme és més freqüent en condicions estivals —37 pulsacions— i les ondulacions més altes, en relació amb la contracció més enèrgica del miocardi (14).

El treball següent (11), en l'enumeració cronològica, es refereix a un problema clínic. En col·laboració amb JAUME PEYRÍ, estudien l'electrocardiograma dels sífil·tics, en observacions recollides en 300 malalts, classificats en cinc grups, d'acord amb les condicions patològiques, i remarquen la significació diagnòstica, pronòstica i terapèutica que l'estudi electrocardiogràfic pot tenir en molts casos. Segueix, com a contrast, un estudi tècnic sobre les amidacions de la força electromotriu (15), donada de manera automàtica en els traçats d'ara. Es connecta la derivació de l'aparell amb un circuit de característiques conegudes, provocant una desviació de la línia zero. Com diu NADAL, "aquest procediment es troba entre els antecedents de l'actual normalització de l'electrocardiograma: 1 mV = 1 cm". Els autors es mouen en un camp marginal a la seva preparació, i diuen al final "Remerciem als Dres. TERRADES i JARDÍ, de la Facultat de Ciències, que han volgut assistir-nos en aquestes recerques".

En un altre estudi clínic, BELLIDO i J. BALASCH s'ocupen de l'electrocardiograma en la malaltia de Basedow i diuen: "Experiències posterior verificades per nosaltres, que comunicarem pròximament a la Societat, i els coneixements que actualment es posseeixen sobre la influència dels sistemes simpàtic i autònom en la motilitat cardíaca, fan que considerem els fenòmens registrats (absència de pausa diastòlica, major conductibilitat del sistema auriculo-ventricular) com dependents de la suspensió o aminoració de l'activitat vagotònica, i no com acció directa de cap mena de matèria tòxica sobre les fibres cardíques" (3). Amb una tècnica enginyosa, BELLIDO estudia el complex auricular de la tortuga (2): lliga amb un cordonat gruixut el solc auriculo-ventricular fins a provocar dissociació o suspensió dels sistoles ventriculars, donant temps a la terminació del sistole auricular, que en la tortuga va normalment unit, amb el ventricular. "De tal manera hem obtingut gràfiques elèctriques, en les quals es troben inscrits amb tots els seus detalls, i netament separats, l'electrograma auricular, o complex auricular de Mines, amb la A i les elevacions mitjana i final, i l'electrograma ventricular, perfectament recognoscible". Aclareix el procés del complex auricular i cita l'obra de KRAUS i NICOLAI, donant les dues notacions de les corbes, d'aquests autors i d'EINTHOVEN. Cal tornar al treball de NADAL, que en una admirable brevetat, és ple d'informació. "Avui tots estem d'acord amb el P, Q, R, S, T i U d'EINTHOVEN. Però el 1913 KRAUS i NICOLAI havien ideat uns altres signes i gaudien d'un gran prestigi científic, mentre que l'holandès EINTHOVEN, vingut de les colònies, era pràcticament desconegut. BELLIDO i PI SUNYER van adoptar, per prematuritat, la notació que a la llarga perdria la partida". Aviat, però, els nostres

autors passen també a usar les denominacions actuals o, per un temps, les mencionen totes dues. Deixeu-me intercalar un incís. En una conferència als estudiants de Buenos Aires el 1919 —reproduïda en una publicació posterior (22)—, PI SUNYER menciona “la obra de NICOLAI, que consolidó su celebridad el hermoso libro, en colaboración con KRAUS, de la II Clínica llibre és duradora. Conta després la protesta contra la guerra, la publicació, Médica de Berlín, sobre electrocardiografía”. La impressió produïda pel a Suïssa, de “Die Biologie des Kriegeres” el 1917, l’empresonament i l’exili. L’admiració per NICOLAI passa del coneixement del valor científic a l’actitud moral exemplar i excepcional en l’ambient de l’Alemanya imperial.

En la interpretació de la variació respiratòria del ritme cardíac i dels canvis postoperatoris, “cal tenir present que arran de l’extirpació tiroïdiana continua normalment l’absorció de calci i encara el ronyó i l’epiteli intestinal no s’han fet, anormalment, permeables al calci” (5). Firmat aquest estudi per BELLIDO i E. BALASCH, cal suposar que el segon autor és el mateix que el del treball mencionat anteriorment (3), tot i les inicials diferents. No he pogut aclarir quina és la correcta. La publicació reproduceix electrocardiogrames, sense comentar-los en el text.

La nota sobre l’establiment i la desaparició del bloqueig en la tortuga (4), menciona un estudi de LEANDRE CERVERA i PAU AGUSTÍ sobre el bloqueig incomplet o dissociació aurículo-ventricular. Sembla, doncs, que el 1916 l’electrocardiografia era un mètode manejat per diferents col·laboradors de l’escola barcelonina, i la seva aplicació, efectuada per altres grups, s’anava ampliant. El 1919, DURAN ARROM s’hi refereix en dues publicacions; el 1922 publica “El registro mecánico y electrocardiográfico en función profiláctica” i usa el mètode en altres estudis (9). El treball de BELLIDO ve del Laboratori de Fisiologia de Saragossa. BELLIDO podia haver instal·lat allà un altre electrocardiògraf, o es basava en dades obtingudes a Barcelona.

En una nova publicació sobre els efectes de les sals d’estronci, PI SUNYER i BELLIDO usen la doble notació en els gràfics (16). En gossos nounats o nats de pocs dies no es produeix cap modificació del ritme cardíac, “com si el cor d’aquests joves animals no fos sensible a la droga, que sabem dotada d’acció específica sobre el cor del gos adult... Segurament pot atribuir-se aquesta manca d’acció a estar les fibres musculars cardíques (de manera particularíssima les del sistema conductor de l’excitació) en les primeres fases de llur desenvolupament ontogènic, en més estreta dependència del nòdul sinusal”.

Els mateixos autors tornen al problema de la sistole retrògrada (17) i expliquen que “en un fisiologisme normal la part més excitable és el nucli del sinus i l’estímul s’estén en sentit descendent, cosa que de cap manera vol dir que, en certs casos, les excitacions no puguin néixer d’altres punts més baixos i difondre’s, en conseqüència, recurrent tant més trajecte, en sentit invers, com més inferior sigui el lloc d’excitació heterotòpica. Hi ha avui un gran nombre de fets que ho demostren, i per això ens ha semblat oportú recordar els nostres antics experiments i reivindicar la nostra antiga opinió”.

La preocupació per la sensibilitat química del pulmó, persistent en el grup d’investigadors de Barcelona, es manifesta en l’estudi sobre la tècnica

de l'electrovagografia (18). "Els resultats inicials són negatius quan utilitzen electrodes impolaritzables, però obtenen registres satisfactoris mitjançant uns senzills electrodes de zinc amalgamat, recoberts de cotó, mullats en solució salina, compensant amb el circuit secundari del quadre de GILDEMEISTER el corrent de demarcació i el de polarització, degut a la desigual càrrega dels nostres electrodes. Amb aquesta tècnica hem pogut obtenir amb força constància traçats comparables als d'EINTHOVEN, que ens autoritzen a emprar el mètode per a la recerca de tota mena de variacions en els corrents ascendents del tronc dels pneumogàstrics." Com ho fan en l'estudi que segueix en el llibre (19), indicant que "la desproporció entre els moviments toràcics i els electrovagrames, i el fet que aquests tornin als seus caràcters normals quan encara són aquells més amples, ens fa creure que en les ondes elèctriques del vago, hi influeix algun factor respiratori, ultra l'estat de distensió o retracció del teixit pulmonar".

En ampliar-se el camp dels estudis realitzats per JESÚS M.º BELLIDO, anareixen nous col·laboradors. Amb MONTSERRAT FARRAN analitza la inversió de l'onda T, aplicant-la a la valoració de les preparacions digitàliques (6), com havien indicat STORM VAN LEUWEN i ALDAY, entre d'altres. L'estudi amb gats afegeix normes complementàries per l'aplicació d'aquest procediment. Amb B. BENAIGUES i R. ARQUÉ estudia l'arritmia respiratòria del gos després de la tiro-paratiroidectomia (7). La comparació de l'anàlisi de calci de la sang i els traçats electrocardiogràfics confirma la hipòtesi avançada el 1914 (5) sobre la significació del calci.

Com a complement dels estudis realitzats per BELLIDO, cal citar dues memòries de JOSEP PUCHE, en aquells anys un dels col·laboradors més actius de l'Institut de Fisiologia, considerant l'acció de la quinidina sobre el cor enervat (24) i el cor normal (25).

Les publicacions de JESÚS M. BELLIDO, tant les referents a electrocardiografia com bona part de la cinquantena d'estudis efectuats per l'autor, no donen idea clara de la seva influència. Durant molts anys el galvanòmetre del laboratori de fisiologia de la Facultat era l'únic que hi havia a Barcelona. BELLIDO feia els electrogrames de malalts enviats per molts metges, i interpretava la significació dels traçats. Cal recordar la impossibilitat pràctica de la seva obtenció en la consulta privada, i fins en els hospitals, amb la tècnica de l'època, a base del triangle d'EINTHOVEN i derivacions monopolars de les extremitats. Els quatre grans pots plens d'aigua salada, on el malalt submergia les mans i els peus, no s'adaptaven a les idees decoratives ni als procediments clínics acostumats. El revelat fotogràfic, per separat, era lent, amb seccions molt curtes de paper inscrit, que sovint s'havien de repetir fins a identificar una variació patològica. Amb FERNANDO FERNÁNDEZ RIOFRÍO, intern del laboratori, compartíem la feina de la cambra fosca, rebent el material a través d'una esolexa. Era una tasca monòtona i, de vegades, en comptes d'alternar-nos la fèiem junts, en converses agradables en l'obscuritat mentre el malalt mantenia els peus a la galleda i BELLIDO taral·lejava les cançons més en boga del moment. Això molestava el meu pare, poc tolerant amb la ineficàcia, en veure amb disgust que dues persones s'ocupaven en una feina que pod'ia fer una de sola. Una imatge de la inconveniència del mètode és el record dels electrocardiogrames obtinguts en l'última malaltia de PAU FERRER i PIERA, degà de la Fa-

cultat de Medicina. Segurament és l'única vegada que els aparells sortiren del laboratori i els portàrem a la residència del malalt, al Passeig de Gràcia. El trasllat i el muntatge del galvanòmetre, pots, càmera fotogràfica, connexions, etc., fou tota una maniobra logística.

Per acabar, vull recordar dos testimonis del paper preponderant de BELLIDO i el grup de Barcelona en la introducció de l'electrocardiografia. En publicar-se el "Manual de Medicina Interna", dirigit per HERNANDO I MARAÑÓN, llibre de consulta general durant molts anys, el capítol corresponent (21) fou confiat al meu pare i BELLIDO, possiblement considerats com els millors coneixedors de la matèria. Tres anys abans havien publicat a Barcelona un llibret amb el mateix títol (20). ROCHA CARLOTTA, en una nota referent a les aportacions de la família ESQUERDO a la medicina de Barcelona (26), menciona entre els col·laboradors de F. ESQUERDO RODOREDA "El Profesor Puche, nuestro primer cardiólogo del servicio". PUCHE era essencialment un fisiòleg, sense tractar de disminuir la seva experiència clínica, i en bona part ocupà el càrrec a l'Hospital de Sant Pau gràcies a la seva experiència en electrocardiografia. No eren gaires, en aquells temps, els que sabien llegir electrocardiogrames. Uns anys més tard, cardiólegs distingits com CRISTIÀ CORTÉS i JOAN GIBERT QUERALTÓ, es formaren, en aspectes bàsics, al costat de BELLIDO.

En realitat, l'electrocardiografia no es generalitzà fins a la producció dels galvanòmetres transportables en carretons de poca grandària, amb aparell fotogràfic interior, i l'ús d'electrodes adheribles a la pell, que permeteren augmentar el nombre de derivacions sobre les tres clàssiques i afinar els diagnòstics. En l'endemig, passaren molts anys!

És una ocasió emocionant, la de retre homenatge a un mestre, del qual has après moltes coses i al mateix temps era el millor dels amics. Podria evocar moments que illustrarien la seva bondat i significació científica, contar fets del meu contacte entranyable amb ell, fins a l'última visita al pis modestíssim que habitava a Tolosa del Llenguadoc. Sé que altres ho faran. Com diu SARRÓ, referint-se a EMILI MIRA (27), "crec honrar la seva memòria de manera millor que contant anècdotes i records personals. El millor homenatge a un home de ciència és llegir la seva obra i esforçar-se per entendre-la". Aquest és el meu intent: seguir un camí, ja vell en les activitats diverses de JESÚS M.ª BELLIDO. De manera un xic trivial podria acabar dient que em consola el fet d'haver dedicat unes hores a recordar la contribució de BELLIDO a l'estudi de les funcions cardíaques, ja que el mestre es distingia pel seu cervell privilegiat i —potser encara més— per un cor obert a totes les emocions.

BIBLIOGRAFIA

1. Bellido, J. M., i Pau Agustí: "Usos del galvanòmetre d'Einthoven com a esfigmògraf". Treballs Soc. Biologia, I: 106-108. Barcelona, 1913.
2. Bellido, J. M.: "Nota sobre el complex auricular en els electrocardiogrames". T.S.B. II: 49-51. Barcelona, 1914.
3. Bellido, J. M., i J. Balasch: "L'electrocardiografia en alguns casos de malaltia de Basedow". T.S.B. I: 143-145. Barcelona, 1913.
4. Bellido, J. M.: "De la forma d'establiment i desaparició del bloqueig en la tortuga". T.S.B. IV: 52-55. Barcelona, 1916.

5. Bellido, J. M., i E. Balasch: "La variació respiratòria del ritme cardíac en el gos, després de la tiro-paratiroidectomia". T.S.B. II: 158-161. Barcelona, 1914.
6. Bellido, J. M., i M. Farran: "La inversió de l'onda T de l'electrocardiograma aplicada a la valoració de les preparacions digitàliques". T.S.B. XI: 320-327. Barcelona, 1925.
7. Bellido, J. M., B. Benaiges, i R. Arqué: "L'arritmia respiratòria del gos, després de la tiro-paratiroidectomia". T.S.B. XV: 369-371. Barcelona, 1933.
8. Castiglioni, A.: "A History of Medicine", p. 990. Alfred A. Knopf, New York, 1947.
9. Duran von Arx, J.: "La obra cardiològica del Dr. Duran Arrom". I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, II: 135-146. Barcelona, 1970.
10. Nadal i Sauquet, A.: "Jesús M. Bellido i els primers electrocardiogrames a Barcelona". I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, II: 131-134. Barcelona, 1970.
11. Peyrí, J., i J. M. Bellido: "L'electrocardiograma en els sifilítics". T.S.B. I: 115-119. Barcelona, 1913.
12. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "L'electrocardiograma en el ritme nodal per les sals d'estronci". T.S.B. I: 29-31. Barcelona, 1913.
13. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "Tòxics anabòlics i catabòlics del cor". T.S.B. I: 79-81. Barcelona, 1913.
14. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "L'electrocardiograma en l'estat hivernal de la tortuga". T.S.B. I: 109-114. Barcelona, 1913.
15. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "Amidacions de la força electromotriu en l'electrocardiograma". I: 134-139. Barcelona, 1913.
16. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "Sobre l'acció del clorur d'estronci en el cor dels mamífers". T.S.B. VIII: 91-93. Barcelona, 1920.
17. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "Sobre la sistole retrògrada". T.S.B. VIII: 97-105. Barcelona, 1920.
18. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "Nota sobre la tècnica de l'electrovogografia". T.S.B. IX: 170-172. Barcelona, 1922.
19. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "Resultats de l'aplicació de l'electrovogografia a la demostració de la sensibilitat química del pneumogàstric pulmonar". T.S.B. IX: 173-174. Barcelona, 1922.
20. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "La electrocardiografia". J. Horta. Barcelona, 1913.
21. Pi Sunyer, A., i J. M. Bellido: "La electrocardiografia". Manual de Medicina Interna, T. Hernando i C. Marañón. Madrid, 1916.
22. Pi Sunyer, A.: "Dispersa y Conjunta", p. 405, "Dos fisiòlegs pacifistas". Instituto Pedagógico Nacional. Caracas, 1945.
23. Piquer i Jover, J. J.: "¿Quines són les persones que obtingueren la primera radiografia a Espanya?". I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, III: 94-104. Barcelona, 1970.
24. Puche, J.: "Efectes del sulfat de quinidina sobre el cor enervat". T.S.B. X: 126-127. Barcelona, 1923.
25. Puche, J.: "Acció del sulfat de quinidina sobre el cor. Contribució a l'estudi de la farmacologia experimental de la quinidina". T.S.B. X: 183-192. Barcelona, 1924.
26. Rocha Carlotta, A.: "La dinastia de los Esquerdo en la medicina barcelonesa". I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana, II: 87-97. Barcelona, 1970.
27. Sarró, R.: "La generació psiquiàtrica de Lafora, Sacristán, Sanchís Banús y Mira". I Congrés Internacional d'Història de la Medicina Catalana. III: 326-330. Barcelona, 1970.

Perspectiva madrileña del maestro, 1930-1936

Prof. FCO. GARCÍA-VALDECASAS SANTAMARÍA
(ACADÉMICO NUMERARIO)

La imagen de D. JESÚS, como le llamaban los madrileños, se me aparece en el lejano recuerdo como la de un bíblico patriarca, con su larga barba, su gesto cordial y su afabilidad constante. Yo era muy joven entonces. Había muy buenas relaciones entre las escuelas fisiológicas catalana y madrileña. Con frecuencia D. JESÚS, SANTIAGO y aún D. AUGUSTO nos visitaban y también sabíamos que D. JUAN o SEVERO o JOSÉ M.^a habían ido a Barcelona. Siempre era por motivos científicos. Sabíamos también que JAUME estaba ya largo tiempo en EE.UU. y que había sido invitado como Profesor en la Universidad de Santiago de Chile. Las relaciones entre ambas escuelas eran muy estrechas. Los intercambios científicos, por ello, numerosos. En Madrid se publicaba una Revista Española de Biología y en Barcelona la correspondiente de la Societat Catalana, que en los tiempos a que me refiero (hacia 1930) ya que tenía solera y prestigio.

Eran años de ilusiones y esperanzas. Había entre la juventud decidido empeño en alcanzar las más altas cotas en la investigación científica. Estimulados, por la aureola que rodeaba a los dos líderes de ambas escuelas. A D. AUGUSTO, que en aquellos tiempos era ya un prestigio internacional y a D. JUAN, por su educación científica en las Universidades alemanas, teníamos ante nosotros, además, la imagen deslumbrante de CAJAL (que por cierto hizo la mayor parte de su trabajo en esta casa en que hoy nos reunimos) y sentíamos los aires frescos de Europa que se filtraban a través de los "pensionados" por la Junta para Ampliación de Estudios. La Investigación Científica se nos aparecía como una obligación que habíamos de cumplir, como un deber que nos imponía el hecho de ser hombres, de ser europeos, de ser españoles...

La Medicina cambiaba rápidamente. Y digo Medicina conscientemente, porque si bien los conocimientos diagnósticos y la definición de las enfermedades eran progresos ya conseguidos en el siglo XIX, no podemos olvidar que la Medicina es el arte de curar y el diagnóstico es tan sólo una premisa necesaria, pero no un fin de la Medicina. Y precisamente en aquellos años se gestaba la idea de que para curar era necesario conocer primero el funcionamiento orgánico ("como lo conocen de su oficio los excelentes relojeros", en frase del gerundense GASPAR CASAL) y por ello la vieja asignatura de la carrera "Terapéutica" debiera cambiar radicalmente su orientación y basarse en los estudios fisiológicos. BELLIDO tiene la gloria y haber sido el primer Catedrático de Terapéutica en España, con formación fisiológica fundamental. Poco después, las nuevas ideas que dominaban el ambiente en las Escuelas de Fisiología de Madrid y Barcelona, se impu-

sieron definitivamente y la Cátedra pasó a denominarse Farmacología, en correspondencia con la denominación internacional introducida por SCHMIEDBERG, el gran profesor de Estrasburgo. Hay que reconocer en estos cambios el gran papel realizado por T. HERNANDO, que, si bien fundamentalmente clínico, se adscribió decididamente a las nuevas ideas (no en balde era discípulo directo de SCHMIEDBERG) contribuyendo con su prestigio médico y su autoridad de Catedrático de Terapéutica a la fácil rodadura.

Lo que en otros ambientes médicos pareció extraño y aun criticable, en los que formábamos aquel grupo reducido pero progresista, el cambio de denominación y aun el acceso a la Cátedra del Prof. BELLIDO, nos pareció un triunfo de las nuevas ideas. El tiempo ha dado la razón a los líderes de aquel tiempo que se adelantaron a su época y precisamente en uno de los países de Europa en que menos se cultivaba la fisiología. Hoy las bases comunes de la Fisiología y de la Farmacología no se discuten ni aun en los países que más se aferraron a los viejos conceptos.

El papel de D. Jesús en esta coyuntura, y el mérito, es discutible. Bien es verdad que su naturaleza, modesta de por sí, oscurecida por la deslumbrante personalidad de D. AUGUSTO, de la que D. Jesús jamás se sintió celoso (y ello habla de su grandeza). Pero D. AUGUSTO tampoco prescindía nunca de D. Jesús ni de sus consejos y de su manera de pensar. Por eso al evocar la figura de D. JESÚS MARIA BELLIDO y su papel en la Ciencia Médica, debemos concederle lo que justamente le pertenece: haber sido el primer catedrático "fisiólogo" de Terapéutica de España y haber dado a esta disciplina un nuevo aire moderno, cambiando la enseñanza en giro copernicano, desde el concepto de los humores al que todavía se aferraban los médicos, a las ideas fisiológicas y bioquímicas que la nueva época exigía.

Ésta es la perspectiva con que veíamos a D. Jesús desde Madrid. Ésta y su fama de hombre justo, honesto, sincero y religioso. Justicia, honestidad y religiosidad le llevaron al exilio y al que les habla, a haber tenido el honor de sucederle. Dentro de su tragedia y su desgracia yo supe que para él fuera un consuelo saber que le sucedía un miembro de la escuela madrileña que él conocía bien, por haberle juzgado como tribunal de oposiciones. Su voto positivo en las oposiciones del año 36 fue para mí un gran consuelo en aquellos momentos de frustración, y posteriormente lo he considerado un timbre de gloria.

Como testimonio de mi admiración y de su bondad me legó un objeto personal que yo he guardado y usado con sentido cariño: su toga de Catedrático. Su electrocardiógrafo de cuerda, con el que tantos trabajos científicos realizó, quedó en el Laboratorio y recientemente ha pasado al Museo de Historia de la Medicina fundado por el Prof. CID. La figura del Dr. BELLIDO se agrandará en su perspectiva histórica con el paso del tiempo, siempre unida a la de su maestro amigo e inseparable colaborador D. AUGUSTO.

Record personal del mestre

B. RODRÍGUEZ ÀRIAS

(ACADÈMIC NUMERARI)

De JESÚS M.ª BELLIDO I GOLFERICHS, home profundament cristià i bonadós, gran ciutadà, segons el concepte defensat per en SALVADOR DE MADARIAGA, i excellent mestre dintre i fora de la Universitat, voldria referir-me tan sols als aspectes humans d'amistat per tal de completar les dissertacions anteriors d'en FOLCH I PI, dels dos germans J. i C. PI SUNYER BAYO, A. ROCHA i d'en F. G. VALDECASAS.

De molt petit ja sentia parlar a casa de l'AUGUST PI I SUNYER i d'en BELLIDO, bons amics del meu pare per raons de tipus professional i de coincidència cultural a més de motivacions familiars. Voldria recalcar el respecte i el coneixement profund que tenia el meu pare de la família BELLIDO. Tal vegada això hagi influït en com veia jo "ad inicio" un excellent amic i un catedràtic de Medicina superposats l'un a l'altre. En arribar, però, a les aules universitàries, les figures de tots dos representaren per mi el més alt exemple que calia imitar en un futur més o menys llunyà. Per motius d'indole tàctica i consells del meu pare vaig estudiar dos cursos normatius a l'estiu (l'antic preparatori i el segon de Medicina), i reduir així dos dels set anys clàssics del període de la llicenciatura. Explicava encara oficialment l'assignatura de fisiologia humana el discutit i tanmateix pintoresc damunt de la tarima professor RAMON COLL I PUJOL, per bé que realment actuava el seu auxiliar de càtedra, professor BELLIDO. Desitjo així evocar ben bé una actuació brillant i interina i ràpidament substituïda a la facultat de Saragossa el 1913, en guanyar unes oposicions protocolàries. Desaparegut el meu germà EDUARD (estudian de tercer curs de Medicina) a la tardor del 14, víctima de l'espantosa epidèmia de febre tifoïdea barcelonina, i vacunat jo, conscients tots d'una mesura profilàctica un xic arriscada encara que natural en injectar vacuna lliurada per la firma Borrough-Wellcome de Londres, part del curs Acadèmic 1914-1915 transcorregué a la capital de l'Ebre, a casa d'uns familiars directes com a prescripció higiènica suplementària tot fugint de Barcelona.

El professor BELLIDO, que regentava ya una càtedra, em permeté freqüentar com a alumne el seu laboratori, dialogar metòdicament i ininterrompidament amb ell i em facilità visitar les clíniques mèdica i quirúrgica dels professors R. ROYO VILLANOVA i R. LOZANO MONZÓN, el primer un xic histriònic, però intel·ligent i erudit, i el segon molt eficient i de tall germànic. Llavors l'amistat de les famílies BELLIDO i RODRÍGUEZ fou més íntima i definitiva. JESÚS M.ª BELLIDO era fill d'un distingit home de negocis nat a Vélez (Málaga), i d'una filla d'en MACARI GOLFERICHS, una de les més importants i conegudes famílies barcelonines.

Potser valgui la pena, com sovint apuntava l'estimat ROSSEND CARRAS-

CO I FORMIGUERA, deixeble seu i semicondeixeble meu, de concedir una importància especial als qualificats de "mestissos": una de les branques familiars no catalanes i l'altra catalana genuïna.

Tots nosaltres hem conegut la vàlua fonamental i el triomf ulterior i pràctic en exercir professions liberals de bastants condeixebles i amics sempre de cognoms catalans i no catalans de manera ambivalent. En BELLIDO I GOLFERICHS i en CARRASCO I FORMIGUERA en són veritables exemples, com jo recordo estudiant el Bachillerat al col·legi Balmes en LATAMENDI i BADIA i als CALVO i RODÉS, verbi gracia.

No és el moment, ara, d'explicacions patogèniques (parla un clínic) sobre l'origen o raó d'ésser d'aquesta cabdal peculiaritat.

El professor BELLIDO nasqué a Barcelona el 22 de novembre de 1880 i cursà els estudis primaris i secundaris gairebé totalment després d'una curta estada a l'Escola Pia, al Col·legi Peninsular, no regentat per ordes religiosos, la majoria dels quals arreplegaven un enorme percentatge de fills i filles de gent destacada a la capital del Principat.

El cèlebre "Liceo poliglota" acollí també fills de pares que decidiren no confiar l'educació de llur descendència a la companyia de Jesús, a l'Escola Pia, Doctrina Cristiana, etc.

L'AUGUST PI I SUNYER fou igualment alumne del Col·legi Peninsular, on conegué el qui després d'anys i més anys hauria també d'ésser un col·laborador fraternal i insubstituïble de l'escola de fisiologia, investigant, ensenyant científicament i ideològicament estudiosos de laboratori.

No caldria dir que un escolar de la talla d'en BELLIDO havia de tenir un curriculum d'assignatures o disciplines lliure del fatídic, aleshores com ara, suspens dels mestres més rígids o dels atrabiliaris.

De complexió pícnica (repeteixo, sóc, primer de tot, un clínic fent reflexions) i sintònic temperamentalment, a voltes d'una tímidesa que no aconseguí mai dominar del tot, titubejant episòdicament de forma marcada en pronunciar determinades sillabes, treballava sol o acompanyat i al laboratori tarallejava òperes d'en Wagner (Walkiria, Tannhauser, etc.). Tot-hom ho sabia, però de vegades el saludaven extemporàniament o inoportunament provocant una resposta no gens amable.

El professor BELLIDO, manipulava al laboratori ajudat primitivament per un altre virtuós de la més acurada traça manual, en PAU ACUSTÍ I PLANELL, d'una manera que feia pensar més en la tècnica escrupulosa que no en els fonaments fisiològics d'un experiment.

La raça perfecta demostrada a les viviseccions l'absorbia de tal manera que era natural que fos acompanyada de records wagnerians de càntic.

Era proverbial que, confonent-se o no, els alumnes en saludar-lo diguessin: Dr. B. B. Bom-bombeta, que l'esposa i les filles a casa ho consideraven ben festosament i ben reverencialment per contra. Transcorren més i més anys i un dia, amb la ironia que mai no deixà d'utilitzar o la gràcia d'una resposta punyent i incisiva, digué a un dels interlocutors de torn: Ara ja res de bom-bombeta, perquè la moda es no-no nanette. Substantial ironia respectuosa o amable d'un home cordial.

Acabada brillantment la carrera als 21 nys, es doctorà a Madrid (com era obligat aleshores) als 22 anys, i intel·ligent, actiu i sentint per damunt

de tot la vocació universitària d'ensenyar, fou auxiliar de la Càtedra de Fisiologia de Barcelona. Dirigí més endavant les Càtedres de Fisiologia de Saragossa i Granada, i en fou titular. Retornà a la Ciutat Comtal per encarregar-se de la Càtedra de Farmacologia i Terapèutica, en deixar-nos per sempre més l'estimat Marquès de Carulla, Càtedra que guanyà per oposició l'any 1929 i que no abandonà fins al moment de veure's portat a l'exili.

Nomenat jo professor d'una nova especialitat, la Neurologia, pel patronat de la Universitat Autònoma de Catalunya, el professor BELLIDO ocupava la Secretaria de la Facultat de Medicina, administrativament a més a més, i la relació mútua esdevingué més ferma.

No es decidí en cap moment de la seva vida a fer de metge pràctic, tot i tenint a casa seva la instal·lació que heretà d'en GOLFERICHS i d'en SANMARTÍ. Una activitat cultural extrauniversitària, li fou confiada per la Mancomunitat de Catalunya i ulteriorment per la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Barcelona. Erudit, patriota i catòlic de debò, intervingué no gens secundàriament en l'Acadèmia i laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya i en la "Sociedad médico-farmacéutica de los Santos Cosme y Damián".

També desenvolupà una tasca important al Sindicat de metges de Catalunya.

A la darrereria de la guerra civil, el govern del professor NEGRÍN es recordà d'ell, fisiòleg destacat, ciutadà de dalt a baix i religiós, confiant-li la neonata "Comisaria de cultos".

Una desgràcia familiar, la mort de la seva filla Conxita, va ésser acceptada amb resignació cristiana pel professor BELLIDO.

Jo vaig contribuir a assistir en la malaltia inguaritable —una meningitis tuberculosa— d'una noia exemplar entre les exemplars de la seva prole.

La devoció com a mestre i amic que he sentit pel professor BELLIDO es va mantenir a l'exili tot i no poder-lo veure per dificultats governatives que jo vaig sofrir, però tenint sempre present la trajectòria a Tolosa d'una família tan estimada i que atenia a Barcelona pacients recomanats principalment per la tia PAZ, vídua MOLINAS, mare d'un home de negocis que triomfa actualment.

Als 71 anys d'edat lliurà la seva ànima a Déu (19 de juliol de 1952) a Tolosa, ciutat francesa lligada per sempre més, com a nova pàtria, a bastants membres de la família BELLIDO.

L'exili, amb moltes dificultats polítiques i de tot ordre per en BELLIDO i els seus, no determinà mai una minva del principi de dignitat característic de l'home prototípic d'una doble família, extra i intracatalana benestant, de profundes conviccions tradicionals i morals, i d'una línia de conducta rectilínia, enemiga doncs de les fluctuacions i del funambulisme d'un nucli gens reduït de personatges, més febles o més amants de l'oripell o de la capitalització de càrrecs de l'administració o d'una activitat professional lliure.

Membre Numerari d'aquesta Corporació fundada l'any 1770, encara re-membrem i citem sovint aportacions científiques i idees per al millor govern intern d'un organisme complex com el nostre.

Els individus que han reeixit i han estat perseguits no es dobleguen davant un triomf lògic o una adversitat indeguda. Se saben administrar

bé els guanys i la influència o bé els ensenyaments que prodiguen i no rëculen ni ploren quan uns ciutadans indignes, desagraïts o vencedors per raó de les armes, s'obliden d'ajudar a mantenir una dignitat o una línia conseqüent de l'home honest, treballador i sacrificat que els destorba momentàniament i que no els serveix per presumir d'una plataforma falsa i transitòria. Estic segur que els seus perseguïdors polítics, per mala ràbia fonamentalment haurien desitjat tenir-lo entre nosaltres el 1952, data del seu traspàs, per presumir llavors de cristians o de qualsevol altra cosa.

Nosaltres reverenciem una conducta digna i fructífera, tangencialment política per als estúpids, bornis d'intelligència o curts de vista davant la història, i avui i demà com ahir i abans-d'ahir proclamamem i proclamem la vàlua indiscutible d'una vida consagrada a la família, a la Universitat, a la cultura genèrica del país. ¡Quina desgràcia la dels habitants d'aquestes terres (el percentatge impressiona) que reaccionem de vegades com a dèbils mentals i altres com a neuròtics "vera efigies" o mig psicòtics!

Jo considero en BELLIDO, ho dic festosament i amb respecte, com un paradigma del ciutadà substantivament perfecte, del catòlic autènticament pur i del mestre que a fora i a dins de les aules ensenya vivint i no mostrant la imatge d'un egoisme nefast, egoisme que "urbi et orbe" tenim por de trobar que ens ofega i pertorbar-nos.

Deixeble i amic, insisteixo, del gran professor BELLIDO, vull donar-li avui les gràcies com a ciutadà espanyol i català, com a titular de Càtedres i dipositari de cultura i com a Acadèmic de Barcelona. La gratitud, creiem molts, és un deure primordial dels que ens tenim per ben nascuts.

Necrológica del Prof. Dr. Manuel Taure Gómez,

**Miembro Numerario fallecido de la Real Academia de Medicina
de Barcelona**

Prof. Dr. DON DOMINGO RUANO GIL
(ACADÉMICO NUMERARIO)

Representa para mí un altísimo y doloroso honor, que la Real Academia de Medicina de Barcelona, me haya elegido para realizar la semblanza necrológica del Prof. Dr. MANUEL TAURE GÓMEZ, con el que tuve una estrecha amistad que me permitieron aquilatar sus extraordinarias condiciones científicas, académicas y humanas. Por ello, considero interesante analizar en este Acto, estas tres facetas de la destacada personalidad de nuestro compañero.

En el orden científico, el Prof. TAURE fue un notable cultivador de la Embriología Descriptiva ó Anatomía del Desarrollo, cuyas técnicas aprendió primero con PUJULA y perfeccionó después durante su estancia en el Departamento de Anatomía de la Facultad de Medicina de Viena, merced a una ayuda concedida por una prestigiosa Institución, lamentablemente desaparecida, como fue la JUNTA PARA AMPLIACIÓN DE ESTUDIOS, que tantos frutos proporcionó a la investigación de nuestro país, al permitir la salida al extranjero de universitarios con vocación científica, que adquirieron una sólida formación. Los resultados en el caso de nuestro compañero no se hicieron esperar, pues muy pronto comenzaron a efectuarse en el Laboratorio de Anatomía que dirige, numerosos cortes de embriones que permitieron realizar interesantes trabajos científicos. De ellos, destacan por su importancia los relacionados con el desarrollo del aparato digestivo, fundamentalmente los que hacen referencia a los importantes cambios morfológicos que durante la ontogenia, conducen a la formación de las fascias de coalescencia que tanta utilidad tienen en la práctica quirúrgica.

De otro lado, el valiosísimo material acumulado sirvió de base para que el Prof. TAURE publicara un Tratado de Embriología, en el que han iniciado los conocimientos de esta materia muchos médicos, no sólo de nuestro país, sino de otros, de Centro y Sudamérica, pues considero interesante resaltar que el mencionado libro fue el primero que se publicó en castellano en el mundo.

La trayectoria académica de MANUEL TAURE, está jalonada de numerosos éxitos, merced a una continua labor de trabajo y estudio, pues como muy acertadamente decía Balmes "la inspiración o el éxito no alumbran al perezoso". Representa además, según he manifestado en otras oportunidades, el triunfo de la tenacidad sobre la condición social en que se ha nacido. En efecto, según él mismo solía comentar tenía un origen modesto, pues era hijo de un honorable maestro de escuela, que poseía las limitaciones económicas que siempre se han impuesto en nuestro país a todos

aquellos que se dedican exclusivamente a la docencia. Al referirme a su padre, he querido utilizar el término honorable, para rendir un tributo de admiración a todos aquellos maestros de escuela, que de una manera lenta, callada y abnegada, aunque no siempre comprendida por la Administración, ni por la Sociedad, cumplen en los lugares más recónditos de nuestro país, con la honrosa y maravillosa tarea de iniciar en el estudio a los hombres del mañana. En este ambiente, en un enclave minero de Murcia, La Unión, donde su padre ejercía sus funciones, viene al mundo y da sus primeros pasos, si bien la familia buscando nuevos horizontes se traslada a Tortosa, y luego a Barcelona, donde se integra de una manera total, hasta tal punto que hablaba y escribía perfectamente la lengua de Verdaguer. Aquí termina con brillantísimas calificaciones el bachillerato, cuyos gastos se costeaba con el dinero que gana ejerciendo como maestro de escuela, título que había adquirido simultáneamente. Son también estos elementos, los que le permiten ingresar en el histórico edificio de la calle Casanova, donde se gradúa como practicante y luego concluye la licenciatura de medicina con las máximas calificaciones. Con muchas ilusiones, pero con una vocación docente e investigadora totalmente decidida, se instala de una manera temporal en un pueblo cercano a Barcelona, para contribuir con lo que gana a la formación de todos sus hermanos más pequeños, y poder continuar con sus inquietudes universitarias que le permiten asistir como Ayudante al Departamento de Anatomía y terminar su Tesis Doctoral, que defiende brillantemente en Madrid cuando existía el criterio administrativo absurdo, hoy afortunadamente desaparecido, de tener que efectuarlo en la entonces denominada Universidad Central.

Algunos años más tarde, pero siendo todavía muy joven, tenía 24 años, gana en reñidas oposiciones la plaza de Prof. Adjunto de Anatomía de la Facultad de Medicina de Barcelona, y cinco años después en 1932, cuando contaba 29 años de edad, se convierte en Catedrático de Anatomía Humana Descriptiva y Topográfica y Técnica Anatómica de la misma Facultad, en la que llegó a ostentar el cargo de Decano. En ella, permaneció hasta el momento de su jubilación, enseñando esta materia a cientos de médicos. Con la finalidad de facilitar la adquisición de conocimientos a los mismos, realiza un Tratado de Anatomía Humana, muy didáctico, de esquemas claros y concisos y otro, titulado "Biorradiología", con el que demuestra la orientación moderna que poseía en aquella época de la enseñanza anatómica, al intuir la importancia que tienen para el futuro médico, el aprendizaje de todos los detalles radiológicos normales de nuestro organismo. Todos estos méritos docentes y científicos alcanzan su cénit, cuando la Real Academia de Medicina de Barcelona, le elige para formar parte de la misma, efectuando su ingreso mediante un magnífico discurso que versó sobre "Tratamiento quirúrgico del úlcus gastroduodenal...", especialidad en la que había adquirido gran experiencia al desempeñar la dirección del Centro Municipal de Urgencias de Peracamps, cargo que dejó voluntariamente para ocupar el de Decano de la Beneficencia Municipal donde le llegó la edad reglamentaria de jubilación.

MANUEL TAURE era un ser introvertido, por lo que las facetas humanas de su personalidad sólo eran perfectamente conocidas por sus muchos, buenos y auténticos amigos. De ellas, destacan su extraordinaria bondad y el

amor a la familia, representada por su esposa María Luisa y los hijos nacidos de esta unión: Luis, Manuel, Tomás de profesión médico y Javier. Precisamente fue el fallecimiento de uno de sus hijos, Luis, víctima de cruel enfermedad, lo que sumió a nuestro compañero en una profunda pena de la que no pudo jamás recuperarse y aceleró en cierto modo su tránsito final. Cuando llegó éste, dio un tremendo ejemplo de humildad, pues dispuso que sus restos mortales descansaran en el pequeño cementerio de Sant Privat de Bas, a muy pocos kilómetros de Olot, la capital de la Garrotxa, donde fueron depositados en el suelo sin ninguna inscripción, ostentando únicamente la mejor tarjeta de identidad de que puede disponer un cristiano, una simple y sencilla cruz.

"Manuel Taure Gómez"

Prof. ADOLFO AZOY CASTAÑÉ
(ACADÉMICO NUMERARIO)

Si fuera posible diseñar el arquetipo del anatómico genetal, daría la imagen completa de MANUEL TAURE. Fácil memorizador pensador circunspecto, infatigable en su perseverancia, realizador de las más conspicuas observaciones y de aspiración encausada a un propósito definido, ello daría la configuración más aproximada de su personalidad docente.

Licenciado con Premio Extraordinario en 1927, es ya Catedrático Numerario por oposición en 1932, como Académico de Numero de la Real Academia de Medicina de Barcelona en 1943.

Es su cualidad más destacada la de maestro y sobre todo la materia fundamental, verdadera pieza maestra de la Profesión de Médico-Cirujano; es un magnífico conductor del saber básico, máximo en el conocimiento antropológico del hombre. El es la expresión viva del más esencial de los pilares donde se apoya la Medicina entera.

TAURE, el Profesor de Anatomía Descriptiva, sabe enseñar y enseña con entusiasmo y eficacia. Sus cursos altamente didácticos, es el paso más eficaz para el conocimiento del hombre en sus elementos materiales constitutivos. TAURE es el discípulo predilecto del Profesor SALVADOR GIL VERNET, el gran investigador de la conformación arquitectónica humana, gran creador de conceptos funcionales originados en las más eficaces disposiciones morfológicas y máximo estudioso de la embriología, la organogénesis y el desarrollo embrionario.

TAURE, con el bagaje científico conformado en la escuela de GIL VERNET, investigador riguroso a ultranza y con alta disposición adquisitiva de conocimientos que vierte en las numerosas Promociones que van a seguir sus enseñanzas, ha conseguido su soñado propósito de abrir a los hombres de la Medicina futura el más fundamental principio del arte de curar.

TAURE además de Profesor Universitario, es Médico y su camino profesional se labra en la Cirugía, la Especialidad cuya esencia es el organismo humano en su más íntima constitución anatomo-topográfica.

amor a la familia, representada por su esposa María Luisa y los hijos nacidos de esta unión: Luis, Manuel, Tomás de profesión médico y Javier. Precisamente fue el fallecimiento de uno de sus hijos, Luis, víctima de cruel enfermedad, lo que sumió a nuestro compañero en una profunda pena de la que no pudo jamás recuperarse y aceleró en cierto modo su tránsito final. Cuando llegó éste, dio un tremendo ejemplo de humildad, pues dispuso que sus restos mortales descansaran en el pequeño cementerio de Sant Privat de Bas, a muy pocos kilómetros de Olot, la capital de la Garrotxa, donde fueron depositados en el suelo sin ninguna inscripción, ostentando únicamente la mejor tarjeta de identidad de que puede disponer un cristiano, una simple y sencilla cruz.

"Manuel Taure Gómez"

Prof. ADOLFO AZOY CASTAÑÉ
(ACADÉMICO NUMERARIO)

Si fuera posible diseñar el arquetipo del anatómico genetal, daría la imagen completa de MANUEL TAURE. Fácil memorizador pensador circunspecto, infatigable en su perseverancia, realizador de las más conspicuas observaciones y de aspiración encausada a un propósito definido, ello daría la configuración más aproximada de su personalidad docente.

Licenciado con Premio Extraordinario en 1927, es ya Catedrático Numerario por oposición en 1932, como Académico de Numero de la Real Academia de Medicina de Barcelona en 1943.

Es su cualidad más destacada la de maestro y sobre todo la materia fundamental, verdadera pieza maestra de la Profesión de Médico-Cirujano; es un magnífico conductor del saber básico, máximo en el conocimiento antropológico del hombre. El es la expresión viva del más esencial de los pilares donde se apoya la Medicina entera.

TAURE, el Profesor de Anatomía Descriptiva, sabe enseñar y enseña con entusiasmo y eficacia. Sus cursos altamente didácticos, es el paso más eficaz para el conocimiento del hombre en sus elementos materiales constitutivos. TAURE es el discípulo predilecto del Profesor SALVADOR GIL VERNET, el gran investigador de la conformación arquitectónica humana, gran creador de conceptos funcionales originados en las más eficaces disposiciones morfológicas y máximo estudioso de la embriología, la organogénesis y el desarrollo embrionario.

TAURE, con el bagaje científico conformado en la escuela de GIL VERNET, investigador riguroso a ultranza y con alta disposición adquisitiva de conocimientos que vierte en las numerosas Promociones que van a seguir sus enseñanzas, ha conseguido su soñado propósito de abrir a los hombres de la Medicina futura el más fundamental principio del arte de curar.

TAURE además de Profesor Universitario, es Médico y su camino profesional se labra en la Cirugía, la Especialidad cuya esencia es el organismo humano en su más íntima constitución anatómo-topográfica.

Por ello, además de su Cátedra, se convierte en un hábil cirujano, especialmente de aparato digestivo, cuya clínica y lesionabilidad quirúrgica le es propicia.

El Hospital de San Pablo y el Dr. ALFREDO ROCHA le prestan la máxima ayuda en su acomodación al medio nosocomial y al contacto con los pacientes del tubo digestivo. En este medio hospitalario realiza una de sus obras destacadas, en la que con ayuda del Dr. ÁNGEL PINÓS se inicia en la interpretación de imágenes y sombras superpuestas y localizaciones topográficas, con cuyos documentos lleva a cabo una de sus más acertadas y valiosas publicaciones: "Anatomía Radiográfica".

Viena y su clima de la mejor Medicina Universitaria y el Profesor FINSTERER, modelan su formación de operador eminente, de gran estilo y con una base anatómica esmerada; en esta profesión alcanza un puesto importante por sus cualidades de maestro cirujano consciente y experimentado: la Dirección del Servicio Municipal de Cirugía de Barcelona, donde ejerce hasta su jubilación.

MANUEL TAURE en su vida claustral universitaria ocupa el cargo de Decano de la Facultad de Medicina de Barcelona, en el que permanece varios años; es un docente eficaz de la Anatomía como la más imprescindible ciencia fundamental de la Medicina en la que sobrepasa en mucho los veinticinco años de enseñanza continuada.

"...Aprender a ser joven exige un largo aprendizaje..." dice ROGER GARAUDY, pero la profesión de médico implica pasar de adolescente a hombre sensato, encerrando la más estimada edad juvenil en el enclaustramiento del dolor y la muerte. El soliloquio de Hamlet con la calavera de Yorich podría ser el fascimil de la filosofía del arte de asistir al enfermo gracias a la Anatomía Fundamental.

MANUEL TAURE nace en 1903 y muere en 1979. Pertinaz en ideas, trabajador incansable y soñador constante en horizontes valiosos del futuro, logra los honores que merecen en su continuada labor.

MANUEL TAURE, por encima de laudos y galardones conseguidos, es hombre de familia y cree en la paz y refugio del hogar en su más profunda espiritualidad que adornan su esposa e hijos y son el remanso de la agitada existencia del Profesor Universitario vocacional y consciente del deber de enseñar, guiar y formar a los que le rodean y siguen, porque la Cátedra es prolongación de la familia que sublima los principios fundamentales del "corpus hippocraticum" como legado humanista y espiritual.

Su obra plasmada en los hombres que enseña y acompaña, en el noble y dramático arte de escrutar el cuerpo humano vivo y muerto es la esencia de una misión realizada por él, porque fue su propósito y su fin.

Volviendo la vista atrás donde los confines de la existencia van reflejando senderos, actividades, ilusiones, realizaciones y consecuciones llevadas a cabo, es posible establecer una trayectoria y una estela que se evoca en las rimas de Antonio Machado:

"...Todo pasa y todo queda
porque lo nuestro es pasar
pasar haciendo caminos
caminos sobre la mar..."

La vertiente preponderante de MANUEL TAURE es docente universitaria.

Su figura se separa de todo sentido poético para abrazar el más firme rigor científico doctrinal y técnico que es su condición de cirujano y Profesor universitario. Psicológicamente es un maestro ejemplar que une a su rígido encausamiento, que prolonga al ejercicio médico-docente una eficiencia ejemplar.

El trabajo como efecto de materialización plausible en el arte de curar y enseñar con la máxima eficiencia, se perfila en la persona del Profesor MANUEL TAURE la revelación del maestro, el clínico y el operador.

Familiarmente MANUEL TAURE es hombre sensibilizador del bienestar moral y orden establecido. La unión familiar fue su refugio y atractivo. Por eso ver morir a su hijo, ya hombre y ya formado, es el golpe brutal, tan atroz como inevitable, hunde su alma en desconsuelo sin fácil lenitivo y anula los más firmes deseos de resignación, lo cual logra no sin que el espíritu decaiga en un estado de melancolía más o menos oculta que sin duda mina el organismo mejor dispuesto y arrastra a su desintegración. TAURE, Profesor, médico y padre deja de existir mansamente el último de noviembre de 1979. Como se lee en el "Libro de Job":

"...Has bajado hasta las fuentes del mar?
te has paseado por las profundidades del abismo?
se te han abierto las puertas de la muerte?"

A estas preguntas habría podido responder afirmativamente MANUEL TAURE de haber sido integrado, para responder: He cumplido.

"...Y la vida inexcrutable e irreductible
a términos sistemáticos, sólo se entiende
viviéndola..."

THOMAS MERTON
"Tiempos de celebración"

"Dr. Obiols" *

Prof. M. CARRERAS I ROCA
(ACADÈMIC NUMERARI)

Al que el gran escriptor castellà del medieval DON JUAN MANUEL esmentava com característic de l'estat d'un país —bons camins, bons albergs, bons castells— avui caldria afegir-hi nous elements.

El món ha evolucionat en tants d'aspectes, que malgrat que el materialisme i la tècnica continuïn sent signes ineludibles del nostre temps, haurà de tenir sempre en compte, en fer aquesta valoració d'un poble, no ja l'home que viu en la seva terra, sinó el que dona caràcter al que coneixem per la més depurada entitat humana: la Societat. Avui els mitjans de comunicació i de coneixement posen a l'ordre del dia qualsevol realitat d'un país. Per què no també l'home?

A l'enumeració "juanmanuelina" hi afegirem, doncs, l'home. Un país pot fer-se conèixer, i qualificar-se i calibrar-se, evidentment, pels seus homes.

I entre aquests homes que han donat sentit universal i transcendent a Espanya, i en aquest cas concret a Catalunya, hi ha en JOAN OBIOLS.

Una personalitat com la seva transcendeix el poble; es a dir, l'ultrapassa sense distinció d'ofici ni nissaga ni rang econòmic, ja que OBIOLS posà la seva obra i el seu saber a la disposició de tothom qui hi acudia amb el senyal al rostre un sofriment moral o d'un hàbit adquirit. Sí, en aquest sentit fou una figura noblement popular. És un fet evident que hem pogut constatar infinitat de vegades, i pocs dels seus pacients trobaríem actualment que no tinguin el seu nom present al cor i a la ment.

Les consultes li augmentaven sense parar i l'atabuixaven sense descansar, tant a Barcelona com fora de Barcelona... de tot arreu! Al mateix temps es dedicava amb assiduitat a la Càtedra i a la clínica, a les sessions acadèmiques, a les de Claustre, Instituts, Congressos i Societats, empenyorat per innumerables comissions i obligat a exercir presidències, ponències i representacions. Apenes es pot concebre com, encara que estirant els minuts i regatejant els segons, aconseguia encaixar en les vint-i-quatre hores del dia una quantitat tan prodigiosa de treball mental i de moviment físic, que haurien bastat per exhaurir deu cervells de mitjana força i afeblir deu organismes de raonable enrobustiment.

—No sé com t'espaviles, li deia moltes vegades, per fer tot el que fas!

—Mira: fent-ho tot molt de pressa. He après a viure a gran velocitat i dormir a singlotades.

Així vivia en veritat, i així volia viure... Tots el buscaven, l'envoltaven,

tots li demanaven consells, dictàmens, i a més l'invitaven constantment, i ell, mogut per un altruisme que moltes vegades arribava a l'abnegació, acceptava complagut passar algunes hores rodejat d'artistes de qualsevolga professió, escriptors, poetes, gastrònoms, periodistes, humanistes, pintors, etcètera.

Així vivia, així anava desgastant-se la seva vida, aquella vida tan plena d'energies que semblava impossible que arribés a exhaurir-se mai.

I com tot home de vàlua, com tots els que lluiten en el camp de la ciència, va tenir adversaris, però no va deixar enemics. Ell, per la seva part, tampoc no fou enemic de ningú, no va conèixer l'odi, ni podia sentir-lo. Moltes vegades li vaig veure perdonar ofenses i oblidar greuges amb una grandesa d'ànima veritablement cristiana, d'on brollaren les virtuts que esmaltaren la seva vida.

Era un cristià capdavanter sense fanatisme, i per aquesta condició, malgrat el dolor de la seva mort cap a l'alleugeriment, per als seus familiars i amics serà difícil convencer-se que dins del fet tètric de la mort es pugui parlar d'esperança. Només ho podrà copsar qui tingui una base cristiana ferma, perquè la mort del just s'anviona de llum, perquè en aquest moment sobre tots els moments cal ajuntar-hi, al tribut infinit de la justícia de Déu, l'altre també infinit de la seva misericòrdia.

I dic la mort del just perquè JOAN OBIOLS ho fou en l'acceptació estricta de la paraula i com a home de profunda fe. Ens resta el consol que la mort té un poder limitat sobre l'home, no és ella el jutge suprem, no és més que un escarceller de la seva presó mortal. No li tanca les portes; al contrari, les hi obre i, en quedar lliure, deixa a la mort el seu vestit usat, i sense trobar a faltar aquella lliurea de servatge es llença joïós vers espais millors, per trobar en el sí de Déu els que l'han precedit i esperar els que l'han vist marxar.

* * *

La seva sobtada desaparició ens va deixar tots submergits en aquella espècie d'estupor dolorós que ens pren el cor sempre que cau sobre ell el pes d'una immensa desgràcia i ens agafa desprevinguts, i en arribar la reacció del brollar les llàgrimes als ulls i la veu a la gola, vàrem començar a adonar-nos de tot el que havíem perdut i a valuar la magnitud del desastre produït pel cop brutal de la godalla que, en segar la seva vida, havia ferit tot un poble. Varen venir després els tributs d'alabances, homenatges a la seva memòria, articles necrològics, retrats, semblances, episodis, comentaris en periòdics i revistes científiques, i lloances llegides en diverses Societats i Corporacions. Personalment, em varen invitar a participar-hi, però no vaig voler acceptar-ho, ni tan sols ser present en cap d'aquestes manifestacions, ja que l'empremta en deixà buit d'idees, incapaç de coordinar temps i espai. Quina tristor! I quins horitzons tan grisos que no hem deien res, quin sol tan brillant que enfosquia la visió, quines nits sense son... Sabeu el que és perdre més que un germà? Doncs és perdre per sempre l'amic íntim, l'amic que tothom busca i gairebé mai no troba. Jo el vaig trobar... I el tornaré a cercar, i altra vegada el tornaré a trobar d'aquí a un temps i d'un espai, quan Déu ho vulgui...

Quan el nostre President MOISÈS BROGGI hem notificà que la Junta hem donava l'encàrrec d'evocar la seva figura, vaig passar un temps en silenci abans de contestar-li: "És per mi un gran honor i et dono les més sinceres gràcies, ho accepto... En aquest moment de reflexió, com d'un somni, se m'ha aclarit l'horitzó i la llum torna a ser brillant com la seva mirada, com el seu somriure... Sí, ho accepto... Ho accepto."

El Dr. Broggi sap de la meva estima i de l'emotivitat que brolla en mi quan s'esmenta el nom d'en JOAN, i per aquest motiu hem digué: "Pots limitar-te solament a la seva trajectòria científica, que la humana ja ha estat sobradament divulgada". "Molt agraït per tan noble intenció, però permeteu que per aquesta vegada no tingui en compte la recomanació. De la seva brillant tasca científica en parlaré més endavant, de la manera que mes bonament pugui, atès que hem foren necessàries moltes hores per fer només un resum decent de la seva obra científica."

• • •

Ara, però, entrarem lleugerament en la seva obra pedagògica mèdico-social. Les idees que ell va sostenir en la càtedra, es transformaren en fecundes creacions. De fet, no va gaudir d'un moment de repòs, perquè l'execució sempre succeïa la inspiració. OBIOLS simbolitzà el triomf d'una voluntat creadora al servei d'una gran intel·ligència, i una entaforada sensibilitat, no reculava davant de cap obstacle, no palanquejava davant de cap dubte, no capitulava davant de qualsevol objecció. Se situava al pol oposat de la prudència, de la timidesa o de l'escepticisme científic. Quan concebia alguna innovació en algun capítol concret de la seva especialitat, era després de haver-la estudiat llargament i, en altres casos, després d'una il·luminació sobtada de l'esperit, es llançava a posar-la en marxa sense perdre ni un moment. Era un home d'acció, més que un home de pensament, però en l'acompliment d'aquesta acció posava al descobert grans pensaments i ensenya grans veritats científiques i morals.

Com tot home d'acció, no perdia el temps en interminables elucubracions, en estèrils polèmiques i en inútils debats doctrinataris. Ell sabia positivament que ajornar una obra era debilitar-la, endormiscar-la o afeblir-la. Lluitava contra el temps i contra els homes, i sempre triomfava del temps i dels homes. Mai no articulà el verb esperar, sempre va conjugar el verb realitzar.

Aquí, a la mà, tinc el seu índex de treballs, ponències, conferències i comunicacions —passen de tres-centes— que com podeu comprendre no llegiré, però sí que el deixaré en aquesta Reial Acadèmia, perquè quedi constància de la seva inimitable activitat en el camp de totes les variants compreses en la ciència de la psiquiatria.

D'entre diferents distincions, que sobrepassen les noranta, destacarem la de ser membre d'honor de les Societats de Psicologia de França, Mèxic, Perú, Estats Units, Argentina, Portugal, etc., i President de la Federació Mundial de Societats de Psiquiatria, o sigui el màxim guardó a què pot aspirar un psiquiatra.

La seva contribució en el camp de la psiquiatria intentaré exposar-la breument en apartats, ja que com he dit és extensíssima.

1. *Referent a la Fenomenologia.* El seu estudi en aquesta especialitat la va dividir en els diferents camps de relacions interpersonals, com són sobre la Fenomenologia de la simpatia, segons les idees de SHELER, a l'anàlisi fenomenològic de les característiques del sentiment de culpabilitat, i assenyala el caràcter de síntesi en què intervenen fenòmens d'ordre afectiu, volitiu, conceptual, tenint en compte el fet de distingir entre sentiment de culpabilitat, innat en l'home lligat a actituds religioses i metafísiques, i l'altre ja més elaborat, més estructurat, producte d'un conflicte que interessa el psicopatòleg, que sempre s'assenta en un repeu inexistent, i treu en conseqüència que el sentiment de culpabilitat es pot considerar fins a cert punt com a antagònic dins del d'inferioritat, ja que el sentit íntim és totalment oposat; aquesta suposició segueix la línia de BACHELARD i MINSKOROSKA.

2. *Referent a la Psicopatologia.* Ja s'hi va endinsar, en aquest camp, l'any 1943, quan va publicà en Medicina Clínica els estudis efectuats sobre "Relaciones entre alucinaciones auditivas y delirio", i dedueix que una allucinosi auditiva pura inicial, engendra posteriorment un deliri de caràcter persecutori, cada vegada més sistematitzat.

En el Congrés Internacional de Psiquiatria de París el 1950, i en el també Internacional de Psicoteràpia de Viena el 1961, posà de manifest els canvis que es produïren en el camp de la Psicopatologia gràcies a l'ús precoç dels psicofàrmacs, que permeten una major riquesa i finor d'anàlisi, i que això significa un estímul per aprofundir més en la investigació Psicopatològica clínica.

3. *Referent a la Psicoteràpia.* En el Congrés de Psicoteràpia celebrat a Zuric l'any 1954 presentà el treball "Transferencia y Encuentro", que produí una forta polèmica, atès que aquest treball tenia com a fi analitzar els matisos de la troballa existencial, i assenyalar llurs diferències amb la transferència psicoanalítica. La troballa, ens diu, és una relació dual, *en la qual el metge i el pacient intervenen en tant que són éssers humans amb una càrrega efectiva exactament igual*, prescindint de les diferents situacions entre ambdós personatges envers la transferència psicoanalítica, aquesta condicionada pel lloc i predominant en ella abans que res la relació professional, en contra de la posició de BINGSVANGER que ho concebeix tot com una investigació científica dirigida cap a la totalitat del ser humà; en realitat, ens diu, li preocupa més la malaltia psíquica que el ser humà.

En el Congrés Internacional de "Arte Psicopatológico", celebrat a Anvers l'any 1962, presentà el treball "Psicoterapia en el Arte". Hi fa un estudi sobre l'expressió gràfica i la seva validesa en diagnòstics sistemàtics, i descriu el que ell anomena "Acció centrípeta", que vol significar que el contingut exterioritzat a través del grafisme és lliure del seu origen i actua com un autèntic cos estrany en les seves relacions amb l'artista, i que l'impacte que pot produir sobre tots els altres espectadors també pot realitzar-se sobre el mateix autor creant d'aquesta manera una nova influència que moltes vegades actua d'una forma totalment diferent i adquirint així, afirma, un poder terapèutic nou que pot avahuir-se, analitzar-se, i àdhuc a

vegades, canalitzar-se. En el "Congrés d'Art Psicològic" de Catània el 1960, i en el II Congrés Internacional sobre Expressió Plàstica, de Bolònia el 1963, presentà unes ponències sobre "El dibuix en el transcurs dels trastorns psíquics", que reafirmaven la seva opinió sota aquest prisma tan personal.

4. *Referent a Psiquiatria Infantil.* En aquesta superespecialitat trobem en la seva ponència "Tècniques psicoteràpicas usadas en la Infancia", presentada al IV Congrés Nacional de Neuropsiquiatria", que després d'acceptar els concebiments terapèutics d'ANNA FREUD, passava a descriure les noves tècniques que es dividien en repressives i compressives. Entre las primeres situa la suggestió, la hipnosi i la persuasió, que desaconsella per creure-les contraproductents. En canvi creu amb fermesa en la segona, o sigui la comprensiva, principalment en la tècnica introduïda per MELANIA KLEIN, de fer jugar al nen i que ell mateix esculli les joguines d'entre una pilera no seleccionada; a través d'aquesta selecció i de la seva actuació, comença l'anàlisi del seu comportament i de les seves reaccions. OBIOLS creu que aquest mitjà permet establir ràpidament un lligam amb la vida emocional del nen, i s'aconsegueix en poc temps tenir una relació efectiva important entre ell i el psicoterapeuta.

Junt amb MONTSERRAT VALLE, presentà en la Reunió Nacional de la Societat de Neuropsiquiatria un treball original de gran ressonància, la temàtica del qual s'estenia sobre "Exploración de la efectividad infantil por medio del CAT". El CAT, com molts de vosaltres sabeu, és un excel·lent test de projecció, molt ben acceptat pels nens, que ha aportat serveis al coneixement dels problemes infantils i del desenvolupament de la personalitat.

També és obra seva l'adaptació espanyola del llibre de SPOCK "Tu hijo", dedicat a la divulgació de conceptes bàsics de psicologia evolutiva.

5. *Referent a Terapèutica.* Ja el 1948, junt amb el seu mestre professor RAMON SARRÓ, publiquen treballs sobre tècniques i indicacions de l'electronarcosi, sobre electroxocs, insulinoteràpia; el 1953 dona a conèixer llurs experiències sobre la introducció de l'anhidric carbònic en la terapèutica de les neurosis seguint la tècnica de MEDUNA, i amb PUIG MUSER presenta, al II Congrés de Neuro Psiquiatria de València, els resultats obtinguts amb el succinodinitrilo sobre els estats depressius. Va ésser el primer del món a utilitzar la clorpromacina, i demostrà els resultats obtinguts en un colloqui celebrat a París l'any 1956. També és seu el primer treball aparegut a Espanya sobre meprobamats, que el publicà conjuntament amb el Dr. SARRÓ BURBANO en la revista "Medicina Clínica" l'any 1957. Així mateix presentà en diferents dates treballs experimentals, molts d'ells per primer cop, sobre haloperidol, imipramina, azacidonol, reserpina, de les hidràcides de l'àcid isonicotínic, de la premoline magnesum, i del NAT, que va presentar com una droga d'acció sobre les esquizofrènies.

6. *Referent a Higiene Mental.* Va promocionar un extens treball de difusió i de divulgació. Començat durant les "Setmanes d'Higiene Mental" que tingueren lloc a Barcelona, sota la presidència del Dr. RAMON SARRÓ

BURBANO, OBIOLS va intervenir, en conferències, taules rodones, colloquis i organització, de la qual va ésser l'ànima.

Tots els temes propis d'Higiene Mental va abordar-los successivament: higiene mental escolar, higiene mental de la família, higiene de les col·lectivitats, el problema del lleure, higiene mental i religió, etc. També puc afirmar que va ésser el primer a descriure l'aparició de neuritis retrobulbar per l'aplicació desmesurada de les hidrazides de l'àcid isonicotínic; contribueix eficaçment a l'estudi del deliri esquizofrènic, que intenta posar en relació de comprensió genètica amb la biografia anterior del pacient, amb la qual cosa es paraposa una revisió del postulat de JASPERS sobre la comprensibilitat. I més endavant l'ús de les tècniques de condicionament segons una modificació del mètode d'EYSENCK per al tractament del homosexual...

Aconsellà, per últim, que la tasca que ha d'acomplir la psiquiatria de cara al futur és trencar d'una vegada els seus lligams amb la filosofia i amb les especulacions i esperar el seu desenvolupament en la física, la bioquímica, la biologia cel·lular, la neurofisiologia, la psicofarmacologia i la genètica. Creia i defensava, doncs, que el futur de la psiquiatria era convertir-la en psiquiatria científica, i que el futur de la psiquiatria científica era agrupar-se i integrar-se dintre de la biologia.

Més, molt més, se'n podria dir, però el temps s'ha acabat...

La grandesa del seu saber agermanat en aquell sentiment essencial, omplia de modèstia els seus fets, els seus treballs i les seves investigacions, a les quals imprimia el segell d'un art inimitable. Gràcies a ell, quan li faltaven clàries per formar un judici actuava sempre per inspiració; que cercava i trobava, mentre girava una a una les pàgines de la partitura que desglossava al piano el gran amor que omplia tota la seva vida, de nom MARIA i de cognom LLANDRICH.

"Dr. Jesús Isamat i Vila" *

J. A. SALVÀ
(ACADÈMIC NUMERARI)

El meu company Dr. SAN MARTÍN CASAMADA, parlarà del Dr. JESÚS ISAMAT en el seu aspecte de professor de Farmàcia i Acadèmic de la mateixa branca. Jo vull dedicar el meu breu parlament a glossar un aspecte molt important de la vida del Dr. ISAMAT, com fou la seva relació amb la professió mèdica a través de les funcions de farmacèutic d'hospital que exercí amb dedicació i competència durant tants anys.

Vaig conèixer el Dr. ISAMAT, l'any 1935, en començar els meus estudis de Medicina a la Facultat del carrer de Casanova (el curs comú es feia a la Universitat). En el corredor del soterrani, hi havia una placa esmaltada en blau que deia "FARMÀCIA. Dr. ISAMAT" i un dia me'l presentà el meu parent Dr. VICENÇ CARULLA I RIERA. Després de la guerra, vaig tenir-hi més contacte, ja que essent alumne intern de Farmacologia, les relacions amb la farmàcia sovintejaren més, atesa la participació del Dr. ISAMAT en l'ensenyament pràctic.

El Dr. ISAMAT arribà a la Farmàcia de l'Hospital Clínic tot just acabada la carrera, l'any 1918, quan tenia 23 anys. L'anterior farmacèutic, Dr. SOLER i BATLLE, Catedràtic de Farmàcia Galènica, a qui corresponia la titularitat, hi renuncià, la qual cosa permeté el nomenament del Dr. ISAMAT per Reial Ordre de 31 de juliol de 1918. El nomenament es féu previ concurs de mèrits i la Facultat de Farmàcia, claustre al qual corresponia el lloc de Farmacèutic de l'Hospital Clínic de la Facultat de Medicina, abonà decididament el Dr. ISAMAT. Durant sis anys, el Dr. ISAMAT treballà sense retribució a la Farmàcia de l'Hospital Clínic, i no fou fins al 1924 que la Molt Il·lustre Junta Administrativa de l'Hospital acordà concedir-li una modesta gratificació mensual, que el 1945 en convertir-se l'Hospital en "Clínic y Provincial" fou refrendada per la Direcció General de Sanitat.

La permanència del Dr. ISAMAT a la Farmàcia de l'Hospital Clínic fou llarga, ja que es jubilà l'any 65, que significa un període de 47 anys d'activitat continuada. Això li permeté desenvolupar una tasca important que convertí la vella farmàcia hospitalària, de regust decimonònic, en una farmàcia hospitalària moderna. Ara que tothom considera la farmàcia hospitalària com una especialitat concreta i necessària, cal valorar l'esforç que representà canviar la forma de treball i donar a la farmàcia de l'hospital la dignitat i nivell científic que mereixia.

El Dr. ISAMAT començà per sistematitzar l'anàlisi de les primeres matèries, un pas que garantia la qualitat de les fórmules magistrals aleshores nombroses. Introduí el control de les substàncies ingressades i de les pre-

* Sessió del dia 22-III-81.

paracions sortides de la farmàcia, mitjançant els corresponents llibres. Per tal de facilitar les terapèutiques demanades pels clínics, començà l'elaboració de formes farmacèutiques a escala semi-industrial. Naturalment, la part més important fou la preparació pròpia a la farmàcia del Dr. ISAMAT. Fins i tot quan un medicament era novetat, com ho fou l'Orosanil (tiosulfat d'or i sodi), la farmàcia de l'Hospital el preparava per posar-lo a la disposició dels metges. Els progressos en la terapèutica es reflectiren en l'evolució de la farmàcia del Dr. ISAMAT, que en tot moment mantingué un nivell tècnic remarcable. Recordo, per exemple, els treballs per a l'obtenció de solucions sense pirògens, de les quals fou pioner a Barcelona el meu mestre VALDECASAS —director del Servei de transfusions—, i que el Dr. ISAMAT traslladà als sèrums que fabricava la seva farmàcia.

El Dr. ISAMAT contribuí, en col·laboració amb el Dr. SAN MARTÍN CASAMADA, a la fundació de l'Associació Nacional de Farmacèutics d'Hospital, de la qual fou durant molts anys vocal per Catalunya i Balears. La farmàcia hospitalària té un gran deute amb la memòria del Dr. ISAMAT, que fou un dels primers a potenciar i dignificar el paper del farmacèutic —molt subaltern abans— dintre de l'hospital modern.

Un aspecte que no podem oblidar és el de la participació del Dr. ISAMAT i la seva farmàcia a l'ensenyament de la farmacologia i terapèutica. Recordo que l'any que vaig estudiar la farmacologia, tot just després de la guerra civil, el Dr. ISAMAT ens féu unes pràctiques en què es mostraven les diferents formes farmacèutiques —supositoris, injectables, comprimits, etcètera— i se'ns explicaven els mètodes d'obtenció. Jo encara vaig conèixer el sistema de fer píndoles amb extrems tous.

El 22 de febrer de 1948, el Dr. ISAMAT ingressà amb tots els honors a la Reial Acadèmia de Medicina, jove encara per aquest esdeveniment, ja que tan sols comptava 53 anys d'edat. Fins als últims temps, i mentre la salut li ho permeté, el Dr. ISAMAT fou un acadèmic complidor i competent. Sempre tingué un tracte excellent amb els seus companys, i encara que no ens vèiem gaire sovint, el trobava a diferents llocs, on sempre em saludava amb la seva proverbial cordialitat. El recordo com un bon company i un bon amic. Amb aquest record crec que li reto l'homenatge que es mereix com a home, com a farmacèutic d'hospital, com a docent de medicina i farmàcia i com a volgut acadèmic que pel decurs inexorable dels anys en ha deixat. Descansi en pau.

"Dr. D. Jesús Isamat Vila"

por el Prof. Dr. R. SAN MARTÍN
(ACADÉMICO NUMERARIO)

El profesor JESÚS ISAMAT VILA, nuestro inolvidable compañero en esta Real Academia de Medicina, fue un claro ejemplo de dedicación y amor a la docencia en un centro universitario, la Facultad de Farmacia de Barcelona, en la que entró como estudiante en el año 1914, para abandonarla como profesor Adjunto jubilado en el año 1965. Es decir, vivió en la Facultad cincuenta y un años.

paracions sortides de la farmàcia, mitjançant els corresponents llibres. Per tal de facilitar les terapèutiques demanades pels clínics, començà l'elaboració de formes farmacèutiques a escala semi-industrial. Naturalment, la part més important fou la preparació pròpia a la farmàcia del Dr. ISAMAT. Fins i tot quan un medicament era novetat, com ho fou l'Orosanil (tiosulfat d'or i sodi), la farmàcia de l'Hospital el preparava per posar-lo a la disposició dels metges. Els progressos en la terapèutica es reflectiren en l'evolució de la farmàcia del Dr. ISAMAT, que en tot moment mantingué un nivell tècnic remarcable. Recordo, per exemple, els treballs per a l'obtenció de solucions sense pirògens, de les quals fou pioner a Barcelona el meu mestre VALDECASAS —director del Servei de transfusions—, i que el Dr. ISAMAT traslladà als sèrums que fabricava la seva farmàcia.

El Dr. ISAMAT contribuí, en col·laboració amb el Dr. SAN MARTÍN CASAMADA, a la fundació de l'Associació Nacional de Farmacèutics d'Hospital, de la qual fou durant molts anys vocal per Catalunya i Balears. La farmàcia hospitalària té un gran deute amb la memòria del Dr. ISAMAT, que fou un dels primers a potenciar i dignificar el paper del farmacèutic —molt subaltern abans— dintre de l'hospital modern.

Un aspecte que no podem oblidar és el de la participació del Dr. ISAMAT i la seva farmàcia a l'ensenyament de la farmacologia i terapèutica. Recordo que l'any que vaig estudiar la farmacologia, tot just després de la guerra civil, el Dr. ISAMAT ens féu unes pràctiques en què es mostraven les diferents formes farmacèutiques —supositoris, injectables, comprimits, etcètera— i se'ns explicaven els mètodes d'obtenció. Jo encara vaig conèixer el sistema de fer píndoles amb extrems tous.

El 22 de febrer de 1948, el Dr. ISAMAT ingressà amb tots els honors a la Reial Acadèmia de Medicina, jove encara per aquest esdeveniment, ja que tan sols comptava 53 anys d'edat. Fins als últims temps, i mentre la salut li ho permeté, el Dr. ISAMAT fou un acadèmic complidor i competent. Sempre tingué un tracte excellent amb els seus companys, i encara que no ens vèiem gaire sovint, el trobava a diferents llocs, on sempre em saludava amb la seva proverbial cordialitat. El recordo com un bon company i un bon amic. Amb aquest record crec que li reto l'homenatge que es mereix com a home, com a farmacèutic d'hospital, com a docent de medicina i farmàcia i com a volgut acadèmic que pel decurs inexorable dels anys en ha deixat. Descansi en pau.

"Dr. D. Jesús Isamat Vila"

por el Prof. Dr. R. SAN MARTÍN
(ACADÉMICO NUMERARIO)

El profesor JESÚS ISAMAT VILA, nuestro inolvidable compañero en esta Real Academia de Medicina, fue un claro ejemplo de dedicación y amor a la docencia en un centro universitario, la Facultad de Farmacia de Barcelona, en la que entró como estudiante en el año 1914, para abandonarla como profesor Adjunto jubilado en el año 1965. Es decir, vivió en la Facultad cincuenta y un años.

Durante su paso por la Facultad, constituyó una institución, no solo como docente, sino también en los muchos servicios que prestó de tipo directivo o administrativo, pues fue Secretario de la misma muchísimos años al lado de varios decanos de Facultad. Cuando yo llegué a la Facultad en el año 1941, era el Secretario insustituible y cuando ocupé el cargo de Decano, lo tuve conmigo durante siete años en los cuales me prestó una colaboración inmensa, dentro y fuera de la Facultad como luego señalaremos.

Su vocación como hombre de estudio tuvo unas características muy especiales porque, aunque farmacéutico, comenzó estudios de Filosofía y Letras, tal vez inclinado por su señor padre, hombre de Letras y profesor de las escuelas de Magisterio de Manacor y de Barcelona y aunque se hizo farmacéutico, jamás abandonó su afición por los estudios de humanidades, cosa que le proporcionó una gran cultura y una especial afición. En este sentido podríamos decir muchas cosas pero entre otras, quiero recordar una que a muchos nos impresionó y fue que con ocasión de la fiesta patronal de la Facultad de Farmacia, el 8 de diciembre de 1953, en que pronunció una lección magistral con el tema "El sonido como agente terapéutico", reflejo de una gran cultura y un especial servicio a la terapéutica. Sus aficiones literarias e históricas, le llevarían a ser el primer profesor de Historia de la Farmacia de nuestra Facultad. Como afición a los estudios humanísticos siguió un curso, "Estudis Universitaris Catalans", en que era figura destacada EUGENI D'ORS.

En el año 1919 fue nombrado farmacéutico del Hospital Clínico de la Facultad de Medicina, por renuncia del profesor Soler y Batlle, también de grata memoria en esta Academia de Medicina de la que fue miembro y Vice-Presidente, que fue el verdadero maestro y conductor de ISAMAT. Ejerció éste, el cargo de farmacéutico del Hospital, con verdadero entusiasmo, competencia y vocación, realizando con grandes esfuerzos verdaderos logros muy difíciles en aquellos momentos entre los años 20 a 40, elaborando inyectables en escala semi-industrial en número de unas 200.000 ampollas anuales, preparado productos hormonales, diversas preparaciones y medicamentos diversos, entre ellos el hiposulfito de oro, entonces apreciado medicamento y realizando en suma una ingente labor en el hospital, tanto asistencial como docente, para los alumnos de Farmacia en la Cátedra de Galénica y en la de Medicina para los de la Terapéutica, además de adiestrar a religiosas y enfermeras.

En el año 1921 fue pensionado por el Ministerio de Instrucción Pública para realizar estudios en el Instituto Pasteur de París, donde pronto se impuso en las técnicas y estudios microbiológicos, para trasladarlos a su Facultad de Farmacia, donde apenas se realizaban, llegando a ser el primer profesor de Microbiología y además organizó los primeros cursos de Análisis Clínicos, ya que por entonces eran muy escasos los farmacéuticos dedicados a esta modalidad profesional.

Como profesor de la Facultad, fue además un hombre polifacético, demostración de su gran preparación pues dio clases de Química Inorgánica, Microbiología y Farmacia Galénica, para dedicarse luego con gran entusiasmo a las investigaciones y estudios de Historia de la Farmacia. Su Tesis Doctoral en 1941, fue precisamente con el tema de "Contribución

al estudio de la Historia de la Farmacia en Cataluña". Fue el primer profesor de Historia de nuestra Facultad y además fundó el Museo de Historia, luego tan magníficamente continuado por el Prof. SUÑÉ.

Permaneció ISAMAT a mi lado cuando yo fui Decano, como Secretario siete años. Nadie puede imaginar cuántos y cuántos problemas habríamos de solucionar en tiempos francamente difíciles, como fueron los de la post-guerra civil española, con las exiguas y ridículas subvenciones que padecía la Facultad por parte de la Administración. La puesta en práctica de un nuevo y amplio Plan de Estudios como fue el del año 1942 que traía nuevas cátedras y servicios, que habían que instalar en las modestas y casi miserables dependencias en el edificio de la vieja Universidad. Aumento de profesores, de enseñanzas, de laboratorios, etc., nos creaba grandes problemas, pero creo que fue útil para la Facultad el binomio SAN MARTÍN/ISAMAT, donde al lado la excesiva vehemencia y actividad del primero y en muchos casos violencia, se unía el espíritu reposado, tranquilo y poco nervioso del segundo y sólo así podíamos juntos ir resolviendo problemas.

Muchas cosas hizo ISAMAT en la Facultad, primero con SOLER y BATTLE y con otros profesores y decanos, pero por lo que a mí me afecta, deseo subrayar tres realizaciones que aunque en realidad fueron sugerencias mías, no las habría podido realizar sin la valiosísima colaboración de ISAMAT.

Fue la primera, con otros compañeros de Madrid y unos poquísimos del resto de España, la creación de la Asociación Española de Farmacia Hospitalaria. Aunque habían varios farmacéuticos dispersados por todo el territorio nacional, puede decirse que casi exclusivamente Madrid y Barcelona fueron la base y la médula de esta Sociedad, que luego en el transcurso de los años ha llegado a ser lo que hoy es. Pero fue la labor de los pioneros entre los cuales ISAMAT fue uno de los más caracterizados dada su gran experiencia en la Farmacia de Hospital y con él, organizábamos cada dos años inicialmente y alternativamente con Madrid, nuestras asambleas anuales. En ellas, la voz de ISAMAT fue siempre una de las más autorizadas.

La segunda realización que llevé a cabo con la colaboración de ISAMAT, fue la creación de la Sociedad Farmacéutica del Mediterráneo Latino, llevada a cabo con colegas franceses e italianos, después de varias reuniones celebradas en Francia, a las cuales asistía siempre ISAMAT acompañándonos los doctores ESTEVE SUBIRANA y PLÁ DALMAU. Con ISAMAT nos compenetrábamos muy bien y él, con su gran señorío y amante de las relaciones con los colegas del otro lado de la frontera, pusimos las primeras bases de la que hoy es una de las más brillantes sociedades de la Unión Médica Mediterránea.

Como Académico de esta Real Academia de Medicina de Barcelona, fue ISAMAT uno de sus miembros farmacéuticos de más destacado relieve, dando pruebas de gran actividad, hasta que la enfermedad contraída en los últimos años de su vida, le apartó de sus tareas tanto en la Academia de Medicina como la de Farmacia.

Con estas ligeras pinceladas hemos dibujado la figura de ISAMAT y si quisiéramos destacar más actos de su vida, tanto en lo profesional como en lo universitario y académico, necesitaríamos un inmenso espacio. Ahora, sólo hemos querido honrar su memoria, tenerle presente en nuestro recuer-

do, pero para terminar, desearía indicar que por encima de las facetas que hemos señalado de su vida, habría que subrayar sus condiciones de hombría de bien, su humanidad, su nobleza y lealtad, su caballerosidad, su exquisito espíritu y su educación, y por encima de todo su hombría de bien.

Dios lo tenga en su gloria.

El Mutualisme Mèdic en el sí d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina *

por los Dres. A. GREGORICH I SERVAT I B. RODRÍGUEZ I ARIAS
(ACADÈMICS CORRESPONENT I NUMERARI, respectivament)

En parlar del mutualisme en el sí d'aquesta Reial Acadèmia de Medicina cal remontar el curs de la seva història fins als dies de la seva fundació.

Cal que recordem molt succintament que després de la desfeta de 1714, el Decret de Nova Planta esfondrà tota l'organització nacional i administrativa de Catalunya. La Generalitat fou substituïda per la Reial Audiència, presidida pel Capità General. El Consell de Cent fou dissolt, les Vegueries foren substituïdes per les Corregidories i la Universitat de Barcelona fou traslladada a Cervera, restant només a la nostra ciutat la Facultat de Medicina.

Aquest desmembrament civil, a més de la injustícia que comportava produïa una minva, unes dificultats i un marasme que perjudicaven tota mena d'activitats a Catalunya, des de la indústria, al comerç, l'ensenyament, el perfeccionament professional i el desenvolupament cultural.

Per aquests motius molt aviat, si bé amb grans dificultats polítiques i amb tota mena de traves per part dels qui detentaven el poder, els ciutadans del Principat d'aquella època iniciaren el recobriment de les seves activitats, aprofitant totes les avinenteses que es presentaven. Hom es justificava en la necessitat de subsistir i en l'inaferrable seguiment del progrés, sense el qual no és possible la persistència d'una societat políticament organitzada.

Així anaren sorgint tímidament i lentament institucions com la Junta Particular del Comerç, la qual en el transcurs de 46 anys anà transformant-se en la Junta de Comerç de Barcelona, benemèrita institució que propulsà el resorgiment econòmic de Catalunya i el seu redreçament cultural en fundar nombroses Escoles: Nàutica, Nobles Arts, Botànica, Comerç, Taquígrafia, Química (de la qual fou becarí ORFILA), Arquitectura, Maquinària i tantes altres.

L'any 1729 inicià les seves activitats una Acadèmia de Bones Lletres, encara que no massa brillant —per tal com el català estava totalment bandejat— foren suficients perquè el 1751, Ferran VI la condecorés amb el títol de Reial.

* Sessió del dia 9 de juny de 1981.

Tres anys més tard, el 1754, els doctors JOSEPH FORNÉS, JOSEPH SANPONS, ANTONI RIGALS, JOAN STEVA, PERE GÜELL i JOSEPH SORIANO, començaren a celebrar unes reunions per intercanvi de coneixements, fruit de les quals fou un Memorial que hom elevà al Rei Carles III sollicitant que es dignés restablir a Barcelona l'antic Col·legi de Medicina, concedint-li les gràcies i privilegis corresponents a una Facultat. Aquest Memorial passà al "Real y Supremo Consejo de Castilla" i aquest demanà informació a la Reial Audiència del Principat, la qual al seu torn demanà informe a l'Ajuntament coincidint tots en donar-lo "muy favorable interesándose grandemente para el logro de tal petición".

Però malgrat tot i aprofitant la parsimònia habitual en el tràmit dels expedients en aquella època, el Protomedicat va oposar-se aferrissadament a l'esmentat projecte, aconseguint que el Rei denegés la gràcia sollicitada (Reial Resolució 10-IX-1763).

Al cap d'uns anys, el 1769, aprofitant la influència i els consells dels doctors BONELLS i BARNADAS, apoderats de la Facultat Mèdica de Barcelona a Madrid, els quals feren veure com era més fàcil d'aconseguir la creació d'una Acadèmia —com ja existien a Sevilla i a Madrid— que no pas un Reial Col·legi, els doctors JOAN STEVA, Tinent del Protomedicat i PERE GÜELL, Primer Examinador del Protomedicat del Principat, instaren i aconseguiren que el Reial acord autoritzés la creació d'una "Academia Práctica de Medicina", segons document signat pel Regent Hita, el 4 de maig de 1770.

Els primers temps de la "Academia Práctica de Medicina de Barcelona" foren molt difícils, en tots aspectes. El seu promotor doctor STEVA, morí mentre redactaven els Estatuts. La primera sessió, per tal motiu, la presidí el doctor GÜELL, el 2 de juliol de 1770 i fou celebrada a la casa particular del Secretari el doctor SANPONS, per manca de local social. No hi havia cap mena de suport econòmic i les despeses calia cobrir-les amb constants prorrateigs entre els seus fundadors, en nombre de set, als quals s'ajuntaren set més que s'incorporaren a l'"Academia".

Les activitats que emprengué l'Acadèmia podem resumir-les en quatre aspectes o fronts:

a) *Científic i literari*, amb sessions de discussió científica; composició d'un Tractat complet de les Malalties (segons la classificació de SAVAGES); una Història Mèdica de Barcelona i rodalies; i la redacció d'un Cos Meteorològic Mèdico-Pràctic de Catalunya.

b) *Sanitari*, estudi i prevenció de les epidèmies, i evacuació de les consultes interessades per les diferents institucions que les sol·licitessin a l'Acadèmia.

c) *Professional i docent*, sota els dos aspectes d'obtenir l'associació de tots els metges de Barcelona i Barceloneta —uns cinquanta aleshores— i de millorar l'ensenyament de la Medicina, col·laborant amb la Facultat.

d) *Protecció dels associats i llurs familiars*, mitjançant la creació d'un "Montepío" i d'unes condicions avantatjoses de treball per als familiars (fills, gendres, nebots i néts de metges, i fills de vídues de metges) en les formes que estudiarem més endavant.

Les dificultats inicials foren de tota mena, i només podem fer-ne un resum sinòptic per no allunyar-nos del tema que es proposa aquest treball

sobre mutualisme a l'Acadèmia. Principalment, la manca total de cap mena d'assignació econòmica, la resistència dels metges a agregar-se a l'Acadèmia —quan no lluitaven obertament en contra d'ella— i l'inestabilitat de permanència en un local social, foren els esculls més greus d'aquests temps inicials.

L'Acadèmia es reuní com ja hem dit, a casa del seu Secretari el doctor SANFONTS, des de 1770 a 1774, de 1774 a 1788 li fou destinat un local a l'Ajuntament "entre l'Arxiu i l'escala que puja al Claustre, amb els seus bancs, quatre cadires de boga i una taula". L'any 1788, en forma descortesa l'Acadèmia en fou foragitada, anant a aixoplugar-se, per cortesia del Capità General Comte del Asalto, al seu propi Palau, on tingué un any de residència amb certa dignitat (fins tenia llumeneres de bronze i un lacai a la seva disposició). Del 1789 al 1809, tingué el seu local al Palau de l'Inquisició. Del 1809 al 1814, romangué tancada per causa de la guerra del Francès.

En aquesta primera etapa, des de la fundació a la guerra de la Independència, l'Acadèmia passà per molts alts i baixos. Malgrat les malvolences de bona part dels metges de Barcelona l'Acadèmia aconseguí una bona reputació, derivada dels estudis de les epidèmies d'Aytona i de les freqüents apoplexies a Barcelona, i de les congruents evacuacions de consultes amb diferents institucions. I per tals motius el Rei Carles III, el 21 de setembre de 1786, la premià amb la seva protecció i la condecorà amb el títol de "Reial" —REGIA MEDICINÆ PRACTICÆ BARCELONENSIS ACADEMIA— i amb el segell del Temple d'Esculapi amb la llegenda "SALUS POPULI SACRUM" al seu frontispici.

L'Acadèmia era tan pobra que per a la impressió dels seus Estatuts Reials, va sol·licitar a la Junta de Comerç de Barcelona que li deixés el gravat de bronze de l'Escut Reial per tal d'imprimir-lo encapçalant els esmentats Estatuts, accedint la benemèrita Junta al prec de l'Acadèmia.

Sis anys més tard, el 15 de març de 1792, és quan trobem el primer esment d'un *projecte d'ajuda mútua entre els acadèmics*. Hom va acordar la creació d'un "Montepío" o Germandat mitjançant l'aportació d'un "duro" (cinc pessetes) cada mes per cada soci, amb un període de carència de quatre anys. Passat aquest termini, podran ésser socorreguts aquells socis que s'impossibilitin per al treball, i les vídues dels qui morin. Malgrat que fou nomenada una comissió *aquest projecte no arribà a ésser realitat*, per mor de la guerra contra la Revolució Francesa, la qual causà l'absència d'alguns acadèmics i la mobilització d'un bon nombre d'ells (si bé l'any següent foren eximits els metges del servei d'armes a la ciutat).

L'any següent, 1793-1794, l'Acadèmia va sol·licitar al Rei que el sou del difunt doctor Francesc Llorens, Sub-Inspector d'Epidèmies i soci de l'Acadèmia, fós concedit com a *subvenció a la Reial Acadèmia* (12.000 rals anuals) assumint l'Acadèmia la funció d'inspecció d'epidèmies, la qual es verificaria per sorteig entre els seus socis, la família dels quals seria indemnitzada si el soci inspector morís de resultes de l'epidèmia, segons hom acordaria en son temps.

Però, malauradament, *aquesta petició no fou concedida*.

L'altra ocasió en que l'Acadèmia intentà de constituir una Germandat fou a rel de la concessió de les "Adiciones a los Estatutos de la Real Aca-

demia Médico-Práctica de Barcelona”, ja en temps de Carles IV, promulgades el 21 d'abril de 1796. Segons elles i per a l'unió de la Facultat i de la Reial Acadèmia de Medicina tots els metges aleshores establerts a Barcelona, els quals exercien la facultat de medicina, tot seguit formaran el nombre de Metges Associats, “sense altra diligència que la d'exhibir el títol de Metge i el rebut del lloguer de la casa en la qual viuen a Barcelona o Barceloneta: pagaran tots els metges la quantitat de 25 lliures catalanes (equivalents a 66,85 pessetes d'argent) el dia de llur associació, i 6 lliures (16,02 pessetes d'argent) anyals cada un, *tot per al «Montepío» que ha d'erigir-se*”.

Això representava ultra l'associació obligatòria (collegiació en diriem ara) la mutualització, també obligatòria, de tots els metges barcelonins integrant-los en un “Montepío” o Germandat.

A la Reial Acadèmia Médico-Pràctica de Medicina de Barcelona hi havia sis menes d'associats, previstes en aquestes reglamentacions:

Honoraris, fins a dotze, personalitats molt distingides, o mecenes protectors de la Reial Acadèmia.

Residents, fins a vint, únics que componen l'Acadèmia, els quals els calia posseir el grau de Doctor (ara, en diriem Numeraris).

Intims, trenta espanyols i vint estrangers, també Doctors. Domiciliats fora de Barcelona i de reconegut talent i anomenada (aquests acadèmics, cessaven en el càrrec als tres mesos de residir a Barcelona).

Lliures, dotze associats, no metges, que excellissin en el cultiu de Ciències Naturals connectades amb la Medicina.

Corresponsals, en nombre indeterminat. Ho podia ésser qualsevol literat que escrivís temes interessants per a la Reial Acadèmia de Medicina.

Tots els metges associats residents a Barcelona tenien l'obligació d'assistir a les reunions “*Prima mensis*” celebrades cada mes, on devien informar sobre les malalties observades en el mes antecedents i les que comencessin a ocórrer en el mes en curs.

També eren obligats a l'assistència gratuïta dels pobres, fins i tot amb Juntes entre metges en els casos greus; a l'assistència “amb el degut zel i promptitud” de totes les epidèmies i alguna altra funció sanitària benèfica com la d'assistir, també gratuïtament, als balls de disfresses en benefici dels indigents, on els metges “tanto se habían desvelado en dichas diversiones cuidando asphyxias, lipotomias, abortos, cólicos y demás accidentes que suelen ocurrir en las salas de danza” segons consta en l'acta del 21 de febrer de 1799, confirmant aquella graciosa dita catalana que “sempre han tingut bec les oques!”.

Les Addicions establien que des d'aquell moment endavant, els metges que anessin a exercir la professió a Barcelona els caldria presentar els seus títols de doctors o llicenciats en Medicina obtinguts en Universitats d'Espanya, o el títol de Revàlida per el Reial Promedicat, una justificació que acredités de tenir tres anys de pràctica, un dipòsit de 100 lliures catalanes (267 pessetes d'argent) i el compromís de satisfer 100 lliures més al cap d'un any.

Els candidats, a més, devien sofrir un examen sobre un cas clínic concret, amb informe escrit (per al que tenien vuit hores de temps, llibres i un amanuense no mèdic) i contestar a les preguntes dels membres exami-

nadors (Vice-president, dos Residents, i dos Associats, els quatre darrers, zeladors de comptes). Cas d'ésser rebutjat, el candidat era reintegrat del dipòsit de les 100 lliures. Totes aquestes proves no podien realitzar-se sense una prèvia informació de la documentació acadèmica presentada i de la vida i costums del candidat, durant un mes, degudament sancionades a la sessió "Prima mensis".

Els fons i recaptaments de les associacions, eren dipositats sota la custòdia d'un Tresorer diferent del de l'Acadèmia, elegit per votació, el qual els tindrà en un arca de tres claus: "una per al President i les altres dues, una per a cada Examinador antiquior de cada classe".

Aquests fons podran destinar-se a les necessitats dels interessats, en ells mateixos i llurs famílies, com per a les vídues, orfes, socis impossibilitats, etc. i per pagar la llista anual de metges en exercici.

Si algun soci tingués un fill, gendre o nebot que seguís els estudis de medicina, o ja fos graduat o revalidat, se li tolerarà que durant tres anys ajudi el seu avi, pare, sogre o oncle, en l'exercici de la professió mèdica, però passats aquests tres anys li caldrà associar-se amb tot el rigor com els altres, sota pena de 50 lliures catalanes de multa per a cada infracció (133,50 pessetes argent). De cada multa se'n feran tres parts: una, per a penes de cambra, una, per a competent executor i una per a fons de l'associació.

Si durant el termini assenyalat el beneficiari quedés orfe de pare metge, o morís l'avi, l'oncle o el sogre metges, o fos fill de vídua pobra de soci Resident o Associat, a més dels tres anys de tolerància indicats, se li concedirà d'abonar només la meitat del dipòsit, és a dir, 100 lliures catalanes en dos terminis de 50 cada un. Però no podrà deixar de retre el seu examen, com tots els altres candidats.

En resum:

<i>Metges en exercici</i>	<i>Taxa d'Associació</i>	<i>Fons per al "Montepío"</i>
Uns 150	Entrada: 25 lliures	Anualitat: 6 lliures
	$25 \times 150 = 3.750$	$6 \times 150 = 900$
		TOTAL:
		$3.750 + 900 = 4.650$ ll.

4.650 lliures equivalen a 12.405,50 pessetes o siguin, 49.622 rals de billó.

<i>Metges nous</i>	<i>Taxa d'Associació</i>
Parents de metges	100 lliures en dos terminis de 50
	200 lliures en dos terminis de 100

Multes per infraccions 50 lliures per cada actuació

Equivalències monetàries:

1 lliura	= 2,67 pessetes d'argent
100 lliures	= 267 pessetes d'argent
50 lliures	= 133,50 pessetes d'argent
1 pesseta d'argent	= 5 grs. d'argent de 835 millèsimes
1 "duro"	= 5 pessetes = 20 rals de billó = 8 rals "forts"
1 dobla	= 2 "duros"
1 unça	= 16 "duros"

La gestió de les Associacions s'acordà que fos impulsada per algun acadèmic que es traslladés a Madrid i ensems intentés d'aconseguir la tan cobejada assignació d'epidèmies... L'encarregat fou el doctor SALVÀ I CAMPILLO, a qui li foren lliurades 100 dobles (100 "doblonos" = 400 duros = 2.000 pessetes d'argent) recolectades entre els acadèmics per a despeses del viatge... Però els sospirats 12.000 rals anuals no vingueren, malgrat que la consignació ja era de 20.000 rals (12.000 percebuts per el doctor CARRERA, successors de LLORENS, 3.000 la vídua de LLORENS, i 5.000 l'aixèrrit apoderat doctor MASDEVALL a Madrid).

Per aquells temps també fou acordat de fer funerals pels socis morts a l'Església de Sant Francesc d'Asís "per la bona oferta del Sagristà, majorment per oferir una sepultura per als acadèmics", autoritzant-se a l'acadèmic doctor GRASSET per a l'estipulació del corresponent contracte amb els esmentats religiosos.

L'Agregació no reportava més que contratemps i disgustos a l'Acadèmia, per les dissensions entre metges i cirurgians, metges dissidents i metges morosos. Tot això culminà l'any 1800 en dos sorollosos incidents: el traspàs del Protomèdic doctor BALACUER devent 250 lliures a la Reial Acadèmia, motiu pel qual, i per haver renunciat al títol d'acadèmic, hom no li feu funerals; dos mesos més tard, un acadèmic malcontent, el doctor MARCELÍ reclamà el retorn "per a ell i per a deu metges més de les 25 lliures del «Montepío» que ja hom no podrà fer".

Tot això conduí a una resolució de l'any 1801, per la qual el Rei accedia a l'extinció de l'Agregació i al retorn de les quantitats cotitzades al temps de la dita Agregació.

L'Acadèmia contestà molt dignament, que agràia a Sa Majestat la deslliurés de l'Agregació "que tants disgustos li havia produït pel geni poc sociable d'alguns individus, els quals no havien contribuït en cap manera al seu progrés literari i que només havien satisfet quantitats per al «Montepío». *Pel que l'Acadèmia restava ben agràida a S.M. per haver-la alliberat d'aquesta mena de gent*".

Després de tots aquests esdeveniments, assistim a una nova temptativa de dur a la pràctica el projectat "Montepío", el 30 de desembre de 1802, exclusivament per als socis acadèmics. Es nomenà una Comissió la qual un mes més tard presentà el "Reglament del Montepío Acadèmic a favor dels 20 Socis Residents que arribin a impossibilitar-se, o bé de llurs vídues o fills". Es nodrirà de les partides sobreres del salari de la Inspecció d'Epidèmies. Els socis renunciaren al reembossament dels diners avançats per al viatge del doctor SALVÀ I CAMPILLO a Madrid, a fi de proveir fons en forma immediata. A més, es comprometien a pagar 1.000 rals de billó (250 pessetes) cada un. El primer any era "de purgació", és a dir, de carència.

Passat aquest període els Residents impossibilitats podrien percebre 3.000 rals (750 pessetes) anyals: les vídues 2.000 (500 pessetes) i si tornaven a casar-se o entressin en religió, 100 lliures catalanes (267 pessetes) "per

agulles"; si el marit hagués mort en funcions d'epidemiòleg, la vídua percebria 3.000 rals, per comptes de 2.000. Finalment, els fills podrien cobrar 2.000 rals a l'any fins que complissin els 25 anys, excepte si obtinguessin qualsevol dotació fixa de 200 lliures anuals, o acabessin una carrera. Les filles solteres de més de 25 anys percebrien 1.000 rals per any.

Calculant que 100 "doblones" deurien correspondre a 400 "duros" equivalents a 2.000 pessetes, afegint-hi la cotització de 1.000 rals (250 pessetes) de 50 socis que munta 12.500 pessetes, el patrimoni inicial del "Montepío" de 14.500 pessetes, multiplicat pels 4 anys de carència, era de 58.000 pessetes d'argent, 232.000 rals de billó, en el moment en que podria començar a socórrer els seus sinistrats.

L'any 1804 els doctors SALVÀ i MITJAVILA, professors de la Facultat, cedeixen cada un 1.000 rals del seu sou a l'Acadèmia.

Les dificultats econòmiques seguien essent perentòries, perquè no hi havia manera de cobrar els 12.000 rals de la somniada Subinspecció d'Epideèmies. Fins va fallar una poc elegant combinació amb Godoy, President de l'Acadèmia, tractant de traslladar al titular de la Inspecció d'Epideèmies el doctor CARRERA a... Guatemala!! com a Protomèdic. Naturalment, el doctor CARRERA renuncià indignat i feu prevaldre els seus drets i el seu sou de Subinspector a Barcelona.

Tot això passava l'any 1804 i l'any 1809 per mor de l'ocupació de Barcelona per les tropes franceses, els acadèmics obriren l'arqueta de tres claus del "Montepío" i es repartiren entre ells 1.129 lliures i 4 sous (unes 3.015 pessetes) "para salvarlos de las agarrantes uñas francesas".

La Reial Acadèmia Mèdico-Pràctica de Barcelona romangué tancada del 1809 al 1814, tornant a reunir-se a casa del doctor SALVÀ i CAMPILLO, després a casa del doctor VILA el qual es trobava impedit, més tard a casa del doctor PONS, fins que pel desembre del mateix any retornà l'Acadèmia al seu local al Palau de la Inquisició.

Un dels primers actes piadosos, amb motiu de la mort del doctor VILA, fou l'acord de celebrar 25 misses en sufragi per cada acadèmic que morís.

Vers 1816, l'economia de l'Acadèmia experimentà una gran revifada: hom restitueix les 1.129 lliures salvades de les urpes dels francesos i hom iguala l'entrada al "Montepío" amb 200 lliures per cada soci, amb una moratòria de 2 anys pels deutors de 200 lliures i d'un any pels deutors de 100 lliures, en terminis de 15 lliures com a mínim.

Amb tot això aquell mateix any es poderen pagar els subsidis dels acadèmics sinistrats i s'estudià la manera d'endegar el "Montepío", d'acord amb les possibilitats del moment.

Però l'alegria durà poc. L'any 1817 el doctor VENTOSA informa de la situació perentòria del "Montepío", creant-se una Comissió per estudiar les solucions més avinents. Però ignorem les conclusions dels estudis de l'esmentada Comissió.

No tenim altra notícia de fets d'ajut mutu fins a l'any 1819, en el qual morí el doctor JOSEPH STEVA, deixant la seva família en angoixosa situació econòmica. A la sessió inaugural de curs hom va disposar una bossa on cada soci hi pogué dipositar secretament el que considerés adequat i disponible per un ajut caritatiu.

Molts d'aquests donatius hom els feia amb les "cedulillas" de cobrament —hipotètic— de les assistències dels acadèmics.

Fou acordat que per a socors de semblants casos, a les Juntes de "Prima mensis" hom disposés una caixa per a donatius.

D'aquesta manera veiem que foren socorreguts les famílies STEVA i la filla d'un doctor NOGUÉS.

Ben aviat, un nou avatar polític, el pronunciament de Riego, el 1820, afectaria l'Acadèmia, la qual va sofrir el saqueig del seu local social en asaltar la turba el Palau de la Inquisició.

L'Acadèmia instà el seu trasllat a l'edifici del carrer dels Banys Nous, número 9, expropiat dels frares de Scala Dei, ocupant-lo el 1821.

Però el 1823, els esdeveniments contraris que conduïren a la "Ominosa dècada", obliguen a l'Acadèmia a retornar al Palau de la Inquisició en recobrar els frares de Scala Dei el seu edifici del carrer dels Banys Nous.

L'any 1824 les Acadèmies, tingudes per lliberals, són tancades "para proceder a su purgación".

Després de la reobertura, el 1828, l'Acadèmia retorna al Palau de la Inquisició (1831), i novament al carrer dels Banys Nous el 1835 (a rel de la desamortització) on romangué fins l'any 1929, data en la qual fou traslladada al seu estatge actual.

Durant tota aquesta llarga estada al carrer dels Banys Nous, a part d'algun acte pietós de tipus funerari, sols hem advertit una única ocasió d'assistència caritativa, l'any 1880, en què hom recaudà 570 pessetes per ajudar la família del doctor ROQUÉ I PAGANÍ, mitjançant la caixa dels donatius voluntaris.

Una nova època començà per a l'Acadèmia l'any 1886, any en el qual les Acadèmies reberen una nova organització amb els Estatuts promulgats per MONTERO RÍOS. Pocs anys abans el 1883, per tal de combatre el curanderisme, xarlatanisme i la competència despiadada entre metges, els quals des de la Llei de Sanitat de 1855 no els calia altres tràmits que presentar el seu títol al Subdelegat de Sanitat del Districte i sotmetre's al Jurat Mèdic Provincial (en els casos d'inconformitat d'honoraris o de faltes deontològiques), hom projectà l'unió de metges i cirurgians en un Col·legi. Però aquesta iniciativa no tingué reeixida. L'any 1891 una "Junta de Defensa de la Clase Médico-Farmacéutica" preconitzà la col·legiació obligatòria.

L'any 1894 el Col·legi de Metges de Barcelona, refrendat legalment, comença a actuar sota la presidència del doctor JOAQUIM BONET I AMIGÓ. Aquest mateix any és decretada la col·legiació obligatòria per a tot el país.

No sembla però que aquestes disposicions fossin massa exactament complertes, perquè l'any 1899 el Ministre de la Governació consulta a la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona respecte a la conveniència de la col·legiació obligatòria dels metges, contestant l'Acadèmia:

1er. La col·legiació obligatòria és innecessària per a la garantia social pel que fa referència a la salut pública.

2on. Es igualment inútil la protecció dels interessos i drets professionals dels metges.

3er. No cal esperar-ne el foment del perfeccionament moral de met-

ges i farmacéutics, ans el contrari, pot constituir una coacció i una pèrdua de la llibertat professional, fins ara sempre respectada.

4rt. Fóra, altrament, molt convenient que l'Estat afavorís les associacions professionals voluntàries, concedint-les-hi personalitat i facultats que fessin possible la defensa dels interessos morals i material de llurs respectives professions.

Aquesta resposta no fou unànime, els doctors BOFILLS i CODINA hi feren constar un vot particular discrepant.

En els anys següents la vida dels Col·legis de Metges és molt precària i l'any 1911 es torna a la llibertat de col·legiació.

Finalment, l'any 1917, la col·legiació dels metges és obligatòria definitivament. Però els Col·legis de Metges tenen unes funcions molt limitades, gairebé administratives i deontològiques. Els metges col·legiats no tenen massa confiança en el suport que els pugui donar el Col·legi en els casos d'intrusisme, abusos d'autoritat en els partits mèdics rurals, o dels metges que treballen a sou d'entitats d'assistència mèdica.

Aquesta situació és especialment sentida a Catalunya immediatament després de la guerra europea i l'any 1919, reunits els metges catalans a Tarragona amb motiu de celebrar-se el III Congrés de Metges de Llengua Catalana, en un interval entre dues sessions científiques, celebraren una reunió improvisada en la qual reconegueren llur condició d'obrers intel·lectuals i sorgí l'idea de fundar el Sindicat de Metges de Catalunya. En aquella mateixa reunió ja es feren les primeres inscripcions de soci i es pagà l'import de 2 pessetes per les primeres despeses d'organització.

Després d'uns mesos d'intensa campanya de proselitisme entre els metges oprimits als pobles i explotats a la ciutat s'aconseguí el 27 de març de 1920, de celebrar la reunió de constitució oficial del Sindicat de Metges de Catalunya, el qual reclamava un lloc en l'organització social de Catalunya per "la defensa dels interessos morals i materials dels metges residents a Catalunya, i ensems pel major ennobliment de la funció social encomanada a la classe mèdica".

Fins aquí hem vist com al llarg de més d'un segle l'Acadèmia havia intentat aplegar als metges en una institució de caire professional sense arribar a aconseguir-ho, de la mateixa manera que tampoc reixí en la consecució d'una institució estable d'ajuda mútua.

Les tasques més importants que calia escometre des del Sindicat de Metges eren les d'enfortir la situació laboral dels metges a les comarques i a les places de les entitats mercantils a ciutat, la creació d'una mutualitat que els pogués socórrer en els casos d'invalidesa i mort, la creació d'una cooperativa de crèdit i consum. Així sorgiren la Mutual Mèdica, les Seccions Comarcals, la Cooperativa de Crèdit i Consum i tantes altres filloles del Sindicat de Metges.

D'aquesta manera aquelles primitives activitats que emprengué l'Acadèmia quan fou fundada a les darreries del segle XVIII anaren concretant-se en l'aspecte científic i literari i sanitari, desprenent-se les de caire professional i de protecció dels metges i llurs familiars, que passaren a ésser terreny específic del Sindicat de Metges de Catalunya.

Però ben aviat la comunitat d'ideals d'ambdues institucions, compartida per les filloles del Sindicat, establí unes relacions de cordialitat i fins i tot

de comunitat d'homes en els càrrecs directius de totes aquestes institucions esmentades. Així l'idea primitiva de la constitució d'un Sindicat de Metges proposada pel doctor RAMON PLA I ARMENGOL, fou acollida i propulsada entusiàsticament per el doctor HERMENEGILD PUIG I SAIS, metge de gran prestigi entre els seus contemporanis i que tingué la virtut de saber unir els companys de les més diverses tendències en un programa comú per a la consecució d'aquell Sindicat de Metges que arribà a encloure més del 80 % dels metges que exercien a Catalunya. Ben aviat sorgiren els capdavanters del mutualisme mèdic HIGINI SICART I SOLER i JOSEP GIRONA I TRIUS, el primer dels quals fou el promotor i plasmador de la Mutual Mèdica del Sindicat de Metges de Catalunya (avui Mutual Mèdica de Catalunya i Balears) i entre tots ells cal remarcar el doctor JOSEP MOLL I GIMFERRER, President del Sindicat de Metges de Catalunya sota quin mandat, l'any 1932, aconseguí culminar la tasca immensa de bastir el Casal del Metge, projecte llargament somiat i finalment assolit gràcies a la conjunció de tots els metges de Catalunya i de les illes Balears en un admirable esclat de solidaritat i germanor corporativa, mai més igualat, eficaçment canalitzat pel mateix Sindicat que aconseguí cobrir una emissió d'obligacions amb èxit clamorós entre els seus socis. I l'home entusiasta i treballador que amb inestroncable tenacitat coronà aquella magna obra, JOSEP MOLL I GIMFERRER, fou cridat pels seus mèrits a ocupar un setial de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, el qual en el seu discurs de recepció del dia 17 de febrer de 1935 digué: "arribo reduït a les meves veritables proporcions, despullat d'aquella representació que em féu mereixedor d'una tan alta distinció (ja no era President del Sindicat) i a la qual personalment mai no hauria pogut aspirar".

"En sentir vosaltres, senyors Acadèmics, la joia que compartia l'estament mèdic per la inauguració del Casal del Metge, obra que culminà l'organització del Sindicat de Metges de Catalunya i Balears i que inicià la coordinació de la vida mèdica catalana en totes les seves facetes, volgueu fer públic l'entusiasme per l'entitat que havia fet el miracle, elevant a aquest setial d'honor l'home que llavors tenia la seva presidència".

"Si el meu càrrec de President del Sindicat de Metges de Catalunya, sortosament per mi exercit en el moment en que s'inaugurà el Casal del Metge, em va fer digne de vosaltres; si el meu únic valor era l'experiència adquirida des d'aquell càrrec, és just que ara, quan jo voldria poder mostrar-vos el millor del meu modest bagatge científic, us presenti simplement el fruit de l'experiència recollida des d'un lloc on són descobertes moltes de les virtuts i defectes de l'home posat al servei de la professió de metge".

"I en fer-ho així, compliré ensems amb el deure que m'imposa la meua consciència de procurar que, junt amb mi, entri en aquesta Acadèmia l'esperit d'aquella entitat professional que cerca tots els mitjans i tots els recers per a fer florir i granar ufanosa la llavor de santa germanor professional."

El professor JESÚS M. BELLIDO I GOLFERICHS en el seu discurs de contestació digué:

"No vull acabar la presentació del doctor MOLL sense rectificar una afirmació que respecte a la seva elecció ha fet en el seu discurs, i que em perdoni l'esmena. Ha dit que va ésser elegit pel seu lloc d'acadèmic, mentre era President del Sindicat de Metges de Catalunya i això és ben cert.

Diu també que és un cop finit el seu mandat i en ell substituït, quan té lloc la seva entrada a l'Acadèmia, i que ara ve amb nosaltres sense cap altre significació que la de l'experiència adquirida. Cal en primer terme fer constar que l'Acadèmia s'adherí i contribuï a les festes d'inauguració del Casal, pel desembre del 1932, nomenant associats corresponsals a bon nombre de col·legues barcelonins i d'altres contrades de Catalunya, sense passar els tals nomenaments, fets en honor de l'estament mèdic català, pels rigorosos tràmits reglamentaris. Tots recordareu la cerimònia de la distribució dels títols als nous companys, i les paraules dites pel doctor PI i SUNYER, aleshores nostre President, en cloure la sessió. Però el doctor MOLL fou nomenat en la forma habitual reglamentària, i podem assegurar que el portaren a la plaça d'Acadèmic Numerari els mateixos mèrits personals que el dugueren abans a la Presidència de la primera entitat professional mèdica del nostre país. L'Acadèmia, que vol viure intensament la seva funció orientadora de la medicina i la Sanitat Catalanes, vol comptar en el seu sí amb l'home d'esperit dreturer, format en l'exercici abnegat i realista de la nostra professió, que en sent els problemes morals i collectius amb la passió serena i informada amb que els sent el doctor MOLL. L'Acadèmia vol, sí, aprofitar l'experiència valuosa adquirida pel doctor MOLL en l'exercici del seu alt càrrec al Sindicat, però vol també posar a contribució pels seus fins socials, les capacitats que dugueren al nou company nostre a la difícil presidència i n'asseguraren l'èxit per tothom reconegut."

Jo, per la meua part, no vull deixar de dir que en la meua "Història de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears" remarco com el que fou el nostre estimat president de la Mutual durant vint anys, el doctor JOAQUIM SALARICH I TORRENTS, exercí simultàniament a la Reial Acadèmia els càrrecs de Bibliotecari i de Vice-President, i en repassar els llibres d'actes de la Mutual he pogut trobar molts illustres membres components de l'actual Reial Acadèmia en l'exercici de càrrecs importants en la nostra entitat, no tan sols el doctor SALARICH sinó també els doctors PERE DOMINGO, BELARMÍ RODRÍGUEZ I ARIAS, ALFRED ROCHA, JOSEP CORNUDELLA, i JOSEP ALSINA I BOFILL.

Per tots aquests motius ha estat per a mi una tasca molt grata la de cercar els orígens del nostre mutualisme mèdic en el sí d'aquesta Reial Acadèmia i ensems constatar com són encara ben vius i vigents la comunitat de sentiments, d'interessos i de germanívola col·laboració entre les dues prestigioses entitats de la medicina catalana.

El doctor BELARMÍ RODRÍGUEZ I ARIAS, pren la paraula en aquest punt d'aquesta comunicació per desenvolupar la segona part de la mateixa:

Desitjo completar l'exposició metòdica i força detallada del benvolgut doctor ALFONS GREGORICH, President actual —molt competent i entusiasta— de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears.

Vull referir-me únicament a l'època post-bèlica de 1939, després de patir i lamentar els estralls d'una lluita inútil, tràgica i amb seqüeles de tot ordre humanament i política.

Des de 1939 la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona i la Mutual Mèdica han tractat sempre d'ajudar-se i de perfilar ben bé les comeses d'ambdós organismes, sempre diferents per bé que de vegades com interferits.

Uns quants Acadèmics Numeraris de profundes arrels científiques i sanitàries han dut a terme una lloable i evident acció mutualista. Voldria recordar-los: LLORENÇ GARCÍA-TORNEL I CARRÓS, HERMENEGILD ARRUGA I LIRÓ, AGUSTÍ PEDRO I PONS, JOAQUIM SALARICH I TORRENTS i fins jo mateix si em permeteu citar-me modesta o immodestament.

L'edifici propietat de l'antic Sindicat de Metges de Catalunya, bastit amb l'ajut d'una hipoteca de 600.000 pessetes de la Mutual, fou novament rescatat per la Mutual, propietària absoluta, en representació dels metges catalano-balears que el bastiren, d'aquell estatge estimat i gairebé ja històric.

Un percentatge important de les obligacions emeses fou adquirit a poc a poc per metges ja prèviament obligacionistes. L'unió de la Catalunya peninsular i de les illes Balears ha estat mantinguda amb encert i amb eficàcia ja sia per la Mutual, o ja sia per les Reials Acadèmies de Medicina germanes de Barcelona i Palma de Mallorca, per bé que observant cada una la seva independència ostensible i respetuosa.

Més endavant, l'Acadèmia acordà de celebrar sessions conjuntes amb els quatre Collegis Provincials de Metges del Principat: Girona, Lleida, Tarragona i Barcelona que representaren una reeixida tasca, doblement científica i social.

Científicament, la història, l'epidemiologia i les necessitats assistencials hospitalàries i extra-hospitalàries tingueren el ressó que els calia al cenacle de l'Acadèmia. I un acte social, un sopar de germanor a la seu de la Mutual simbolitzà una coincidència de punts de vista, discutits fraternalment i ensems segellats en brindar per una ciència, una sanitat i una praxis òptimes.

La història mèdica local, plena d'iniciatives i de reeiximents que la nostra Acadèmia ja mai podrà negligir, perquè les nostres missions estatutàries substancials són esmentar i remarcar les conquestes viscudes pels nostres antecessors, tingué una ressonància adequada i especial quan el Consell de la Mutual ens aplegà per tal d'instalar un museu al seu estatge de la Via Laietana.

La decisió d'haver cooperat a l'inauguració del Museu d'Història de la Medicina Catalana del passatge Mercader, no suposa ni suposarà mai per a nosaltres la renúncia de tenir una o més instal·lacions pròpies, en el dit museu o bé a l'estimada seu de la Mutual.

A més, una cooperació d'ordre econòmic indirecte, valuosa i indispensable per a nosaltres, ha estat el servei gratuït de fotocòpies de documents, d'actes, etc., servei impagable que ens ha permès d'enriquir i d'organitzar millor l'arxiu d'aquesta tricentenària Acadèmia.

Però una nova trajectòria d'investigació pot i deu ésser utilíssima en els terrenys de la geografia mèdica i de la prevenció de malalties d'un estament tan important del país com és el dels professionals de la medicina.

Aquesta iniciativa ha estat latentment mantinguda després de tres sessions públiques de l'Acadèmia que tractaren de "La gènesi i desenvolupament de la medicina catalana".

pament del mutualisme a Catalunya" (MARCEL·LÍ MORETA); la "Notícia de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears" (ALFONS GREGORICH); i la "Història de la Comissió liquidadora del Sindicat de Metges de Catalunya" (ALFONS GREGORICH).

Vegeu, doncs, que constantment i periòdicament hem sentit la necessitat d'actualitzar i de dialogar sobre el mutualisme mèdic i l'importància que té per a nosaltres.

També, no fa pas massa, que ha estat magníficament exposat i defensat el moviment cooperativista "inter nos" per un dels capdavanters i mantenidor dels nous corrents de la medicina social practicada per metges que desitjen no encloure's en una socialització integral de la professió (JOSEP ESPRIU I CASTELLÓ).

No és gens estrany que aquestes relacions històriques de l'Acadèmia i el mutualisme, ja sorgides a les darreries del segle XVIII, siguin encara dignes de sometre's a debats.

Finalment, la Secció VI de l'Acadèmia, a tall de miscel·lània enclou tres aspectes cabdals de la nostra vida: Psiquiatria, Medicina Legal i Història de la Medicina, justifica que de debó ens ocupem de problemes d'Història Mèdica i de Geografia Mèdica Catalana explicats des de la Mutual i per la Mutual mateixa.

Investigar les mitjanes, característiques i altres aspectes mèdics de la morbiditat i de la mortalitat de tots nosaltres, els deixebles d'Hipòcrates en exercici, té de complaure's primer, i de reconfortar-nos després, si volem començar a establir una epidemiologia mèdica, de gran vàlua pels advertiments profilàctics i pels consells en pro d'una millor organització i sosteniment mutualístic ben plantejat i ben organitzat, aspiració suprema, tant de precisió diagnòstica com de protecció econòmica.

Creiem que aquestes bones precisions diagnòstiques i una protecció econòmica ben establerta constitueixen el que és desitjable en tots els aspectes.

Jo voldria proposar que un investigador clínic ben seleccionat, treballés en règim de dedicació exclusiva un any seguit, estudiant tots els protocols, revisant-los d'acord a un esquema que recollís tots aquests punts interessants d'aclarir. Si consideréssiu viable aquest propòsit, m'atreveria a demanar a la Junta de Govern de l'Acadèmia i al Consell de la Mutual l'adopció d'una tasca conjunta a realitzar per l'investigador que hom hagi escollit. Estic segur que el Consell Directiu de la Mutual i la Junta de Govern d'aquesta Acadèmia arribaran a un acord en cercar una via d'estudi epidemiològic dels professionals de la salut. Els resultats d'aquest estudi podríem oferir-los a d'altres professionals de Catalunya (farmacèutics, advocats, enginyers, etc.).

Tot això no contradiu, sinó que més aviat facilita la tasca dels epidemílegs que, repartits en zones geogràfiques naturals, vulguin contribuir a elaborar la geografia mèdica catalana que tant ens cal.

Uns i altres, amb els seus estudis, per bé que no paral·lels sí que amb conclusions d'igual significat epidemiològic, honorarien culturalment l'Acadèmia i la Mutual i millorarien sanitàriament Catalunya, deficient encara pel que fa a aquesta mena de recerques amb visió continental europea.

Bibliografia

- "Estatutos de la Real Academia Médico-Práctica de Barcelona." Imprenta de Carlos Gibert y Tutó. Barcelona, 1786.
- "Historia de la Real Academia de Medicina de Barcelona." Sebastián Montserrat Figueras y Manuel Carreras Roca. Imprenta Socitra. Barcelona, 1954.
- "Síntesi de la Junta de Comerç de Barcelona, 1760-1847." Josep Iglésies. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona, 1969.
- "L'obra cultural de la Junta de Comerç." Josep Iglésies. Rafael Dalmau, Editor. Barcelona, 1969.
- "Real Academia de Medicina de Barcelona. Crónica." Volumen I. Gráficas Typus. Barcelona, 1967.
- "Real Academia de Medicina de Barcelona. Sesiones conmemorativas del Bicentenario de su fundación." Ferer Coll, Ed. Barcelona, 1970.
- "El Sindicat de Metges de Catalunya. La seva obra i la seva organització." Joan Mas i Junyent. Tipografia Occitània. Barcelona, 1932.
- "L'art de curar. El metge en la vida social moderna." Discòrs de recepció. Josep Moll i Ginferer. Discurs de contestació, Jesús M. Bellido i Golferichs. Acadèmia de Medicina de Barcelona, 17 de febrer de 1935. Joan Sallent, Succ. Sabadell.
- "Memorias de un secretario que, al dejar de serlo, prometió lo del cuervo de la fábula." M. Parrizas. Colegio Oficial de Médicos. Barcelona, 1931.
- "El ejercicio profesional en España y el *Sindicat de Metges de Catalunya*", 1919-1939." José Danón Bretos. Cuadernos de Historia de la Medicina Española; XIII, 233-250. Salamanca, 1974.
- "Història de la Mutual Mèdica de Catalunya i Balears." Alfons Gregorich i Servat. Imp. Nonell, Llagostera (Girona). Barcelona, 1977.

32/SI/IP
SVR
86

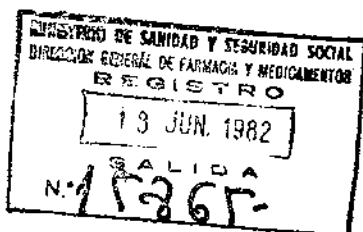
MINISTERIO DE SANIDAD Y CONSUMO

DIRECCION GENERAL DE FARMACIA Y MEDICAMENTOS

SUBDIRECCION GENERAL DE CONTROL FARMACEUTICO

Servicio de Control, Información y Análisis Farmacéutico

Sección de Control de la Promoción, Comercialización y Dispensación

En relación con su escrito de fecha 27 de Mayo de 1.982 se les informa que la publica -/ ción que se cita "ANALES DE MEDICINA Y CIRUGIA" tiene la autorización de Soporte Válido, conce dida en su día con la referencia SVR nº 86.

Lo que se les comunica para su conocimien to y efectos oportunos.

Madrid , 15 de Junio de 1.982

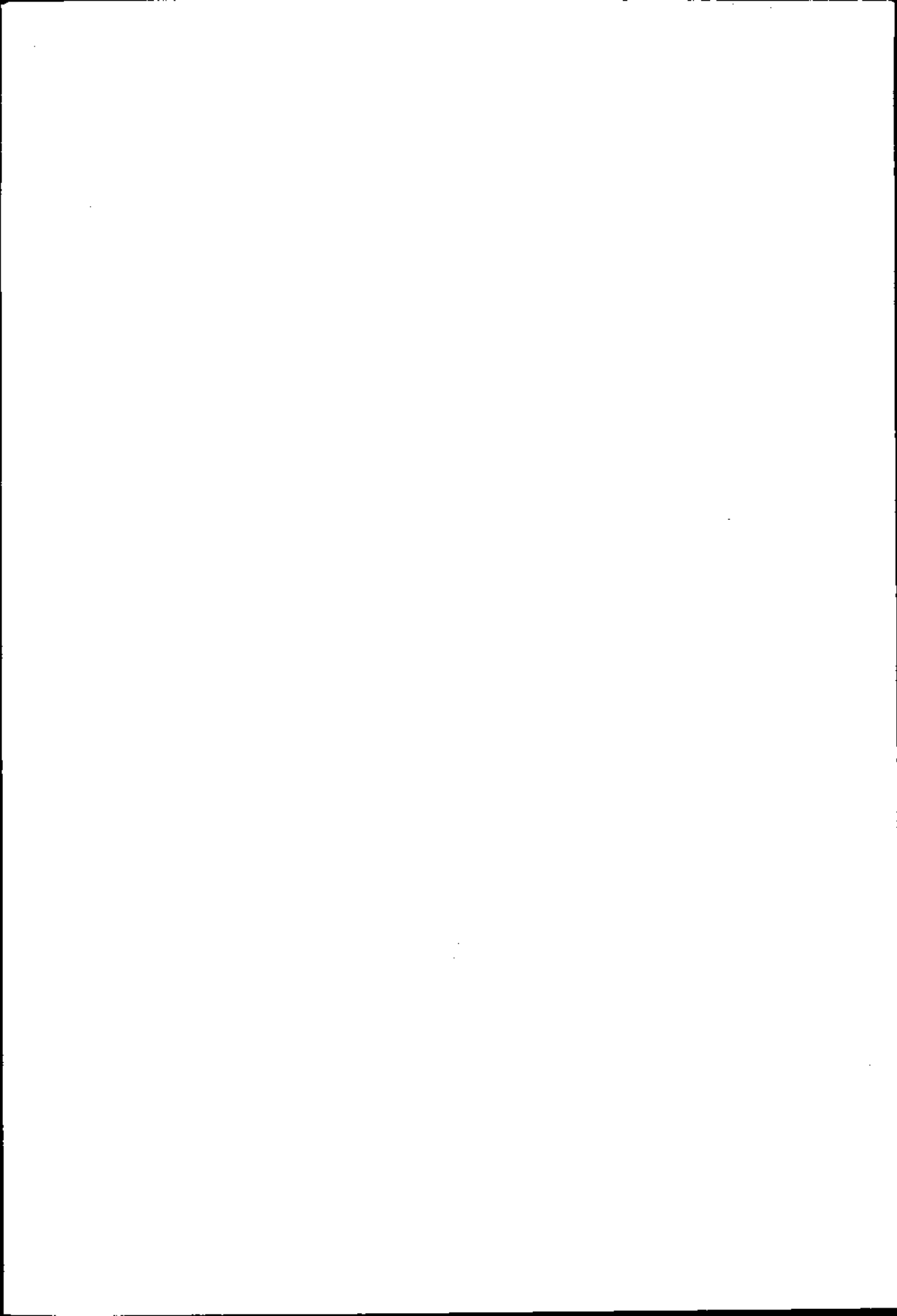
EL JEFE DEL NEGOCIADO

DE INFORMACION Y FARMACOVIGILANCIA

Rdo.: Santiago Izco

nixyn

hermes®

Analgesia efectiva frente a los procesos dolorosos.

COMPOSICIÓN

Isonixina, principio activo de "NIXYN hermes", es la N (2',6'-etil)-2-hidroxi piridina-3-carboxamida

INDICACIONES

Reumatología: Artritis reumatoidea, artrosis, espondiloartritis, espondilitis anquilopoytica, gota.

Traumatología y Medicina deportiva: Mialgias, lumbalgias, neuralgias, traumatismos diversos,

epicondilitis, bursitis, tendinitis.

Otorinolaringología: Otitis media aguda, otitis serosa, amigdalitis hemorrágica, amigdalitis aguda,

timpanoplastias, amigdalectomías, parotiditis,

adenitis submaxilar.

Odonatología: Abscesos y flemones dentarios,

extracciones.

Angiología y cirugía vascular: Tromboflebitis,

irritación venosa postoperatoria de la cirugía venosa.

Urología: Expulsión de cálculos renales, etc.

cálculos renales, postoperatorio de cálculos renales y

uretrales, procesos inflamatorios testiculares,

torquitis, epididimitis, torsiones testiculares, etc. l.

Infecciones diversas: Como coadyuvante del

tratamiento antibiótico.

"NIXYN hermes" crema fluida puede ser utilizado por sí solo o como coadyuvante del tratamiento oral o rectal, siempre que sea necesario una acción local.

POSOLOGÍA

Esta en relación con el cuadro clínico y el criterio médico. Su falta de toxicidad y efectos secundarios facilita al médico la adecuación de la dosis a cada paciente.

nixyn "400": 3 a 4 cápsulas día.

nixyn supositorios: 3 a 4 supositorios día.

nixyn (200 mg.): 6 a 8 cápsulas día.

nixyn crema fluida: 3 a 4 aplicaciones tópicas día.

CONTRAINDICACIONES

Aunque los estudios realizados no demuestran

ninguna anomalía en el desarrollo fetal, se

recomienda no utilizarlo durante el embarazo.

INCOMPATIBILIDADES

No presenta.

EFFECTOS SECUNDARIOS

No se han demostrado efectos indeseables, ni hasta

el momento fenómenos alérgicos.

TOXICIDAD

No presenta fenómenos de intoxicación a dosis muy

superiores a la media diaria y su tolerancia general

y local es buena.

CONSERVACION

Conviene mantener el producto en un lugar fresco

y seco.

PRESENTACION

Cápsulas de 400 mg de isonixina: Envases con

30 cápsulas (P.V.P. 915,- ptas.)

Cápsulas de 200 mg de isonixina: Envases con

20 cápsulas (P.V.P. 401,- ptas.) y 40 cápsulas

(P.V.P. 678,- ptas.)

Supositorios de 400 mg de isonixina

y excipiente c.s.p. 1 supositorio: Caja con

12 supositorios (P.V.P. 428,- ptas.)

Crema fluida con isonixina al 2,5% y salicilato

de metilo al 5%: Frasco con 60 ml. (P.V.P. 200,- ptas.)

Laboratorios Hermes SA

Pl. Medinaceli, 4 Barcelona 2

